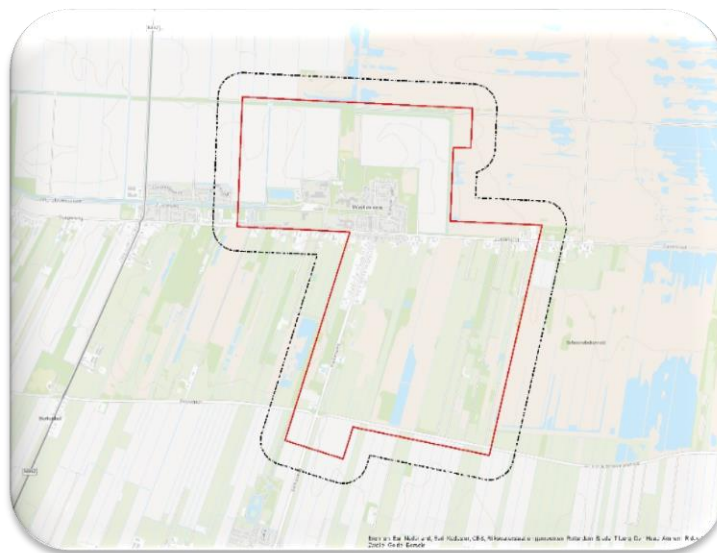

VOORONDERZOEK Weiteveen-Klazienaveen

AVG Explosieven Opsporing Nederland

Vestiging Heijen:
De Grens 7 - 6598 DK Heijen
Postbus 160 - 6590 AD Gennep
Tel. : 0485-802010
Fax : 0485-802084
K.v.K. Venlo 12029421

Vestiging Waalwijk:
Professor Asserweg 24 - 5144 NC Waalwijk
Tel. : 0416-700220
oce@avg.eu
www.explosievenopsporing.com

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	PROBLEEMSTELLING.....	5
1.3	DOELSTELLING	5
1.4	ONDERZOEKSGBIED	5
1.5	ONDERZOEKSMETHODE.....	6
1.5.1	Algemeen	6
1.5.2	Inventarisatie bronnenmateriaal.....	6
1.5.3	Beoordeling bronnenmateriaal.....	7
1.5.4	Verantwoording.....	7
1.5.5	Leeswijzer	8
2	INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL	9
2.1	EERDER UITGEVOERDE ONDERZOEKEN	9
2.1.1	Rapportages archief AVG	9
2.1.2	Derden.....	9
2.2	LITERATUUR.....	10
2.2.1	Meidagen 1940	10
2.2.2	Luchtoorlog 1940-1945.....	12
2.2.3	Bevrijding april 1945	14
2.3	COLLECTIE STAFKAARTEN TOPOGRAFISCHE DIENST KADASTER TE ZWOLLE	15
2.3.1	Geallieerde stafkaarten	15
2.3.2	Duitse stafkaarten	16
2.4	LUCHTFOTO'S.....	16
2.4.1	Geraadpleegde luchtfoto's	16
2.4.2	Luchtfoto-interpretatie 1944-1945.....	17
2.4.3	Luchtfoto-interpretatie naoorlogse periode.....	20
2.5	GEMEENTEARCHIEF EMMEN.....	22
2.5.1	Luchtbeschermingsdienst	22
2.5.2	Aangetroffen / geruimde CE en oorlogsschade.....	25
2.6	NIEUWSBERICHTEN	26
2.6.1	AVG collectie en Koninklijke Bibliotheek.....	26
2.7	EXPLOSIEVEN OPRUIMINGS DIENST (EOD)	26
2.7.1	Collectie ruimrapporten.....	26
2.8	COLLECTIE MIJNENKAARTEN	26
2.9	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE (NIMH)	26
2.9.1	Collectie Duitse verdedigingswerken	27

2.10	PROVINCIAAL ARCHIEF / DRENTS ARCHIEF ASSEN	27
2.10.1	Militair Gezag	27
2.11	NATIONAAL ARCHIEF	27
2.11.1	Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen	27
2.12	SEMI STATISCHE ARCHIEFDIENSTEN MINISTERIE VAN DEFENSIE (SSA)	29
2.12.1	Archief Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) 1945-1947	29
2.13	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE (NIOD)	29
2.13.1	Collecties Departement van Justitie en Generalkommissariat für das Sicherheitswesen	29
3	CHRONOLOGIE RELEVANTE GEBEURTENISSEN	31
3.1	INLEIDING EN TABEL CHRONOLOGIE	31
4	BEOORDELING BRONNENMATERIAAL	36
4.1	INDICATIE VAN CE IN HET ONDERZOEKSGBIED	36
4.2	LEEMTEN IN KENNIS BRONNENMATERIAAL	36
4.3	SOORT, VERSCHIJNINGSVORM EN AANTALLEN CE	36
4.3.1	Vliegtuigcrash	37
4.4	HORIZONTALE EN VERTICALE BEGRENZING VERDACHT GEBIED	37
5	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	38
5.1	CONCLUSIE	38
5.2	ADVIES VERVOLGTRAJECT	38
6	BIJLAGEN	40
6.1	BRONNENLIJST	40
6.1.1	Archieven	40
6.1.2	Literatuur	40
6.1.3	Websites	40
6.2	CERTIFICAAT WSCS-OCE	41
6.3	RICHTLIJNEN WSCS-OCE AFBAKENING VERDACHTE GEBIEDEN	42
6.4	PRESENTATIEKAART VERZAMELDE HISTORISCHE FEITEN	44
6.5	CE-BODEMBELASTINGKAART (VERDACHT GEBIED)	46

Distributielijst

- AVG Explosieven Opsporing Nederland
- ARCADIS Nederland BV

Dit document is bestemd voor de opdrachtgever.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur. (Artikel 16 Auteurswet 1912). Het is de opdrachtgever toegestaan voor intern gebruik kopieën te maken zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Voor informatie, vragen of suggesties:

AVG Explosieven Opsporing Nederland

De Grens 7

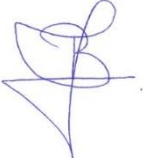

6598 DK Heijen

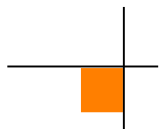
Tel 0485-802020

Fax 0485-802084

Website: www.explosievenopsporing.com / www.uxo.eu

E-mail: oce@avg.eu

<i>Opdrachtgever</i>	ARCADIS Nederland BV
<i>Rapport</i>	1562076-VO-04
<i>Naam</i>	Weiteveen - Klazienaveen
<i>Versie</i>	Definitief versie 3, conform WSCS-OCE versie 2012, 1
<i>Datum</i>	21 januari 2016
<i>Vrijgegeven door:</i>	M.A. Abee (manager OCE)
<i>Paraaf:</i>	
<i>Vrijgegeven door:</i>	M. Jochoms (Senior OCE-deskundige)
<i>Paraaf:</i>	
<i>Opgesteld door:</i>	Wouter van den Brandhof MA (historicus)
<i>Paraaf:</i>	

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

AVG Explosieven Opsporing Nederland (hierna: AVG) heeft in opdracht van ARCADIS Nederland BV een vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven (hierna: CE) uitgevoerd ter plaatse van de projectlocatie 'Weiteveen', gelegen bij Klazienaveen. Hier worden in de toekomst diverse bodemingrepen uitgevoerd (zie afbeelding 1). Denk aan o.a. de aanleg van nieuwe duikers, het aanleggen van nieuwe leemruggen, het afgraven van de bouwvoor en het verbeteren van de waterloop.

1.2 Probleemstelling

Er kunnen als gevolg van gevechtshandelingen CE in het onderzoeksgebied zijn achtergebleven. Er ontstaat bij het spontaan aantreffen van CE uit de Tweede Wereldoorlog mogelijk een verhoogd veiligheidsrisico. Onbedoelde detonaties kunnen bij de uitvoering van werkzaamheden in het ergste geval leiden tot dodelijk letsel en zware schade aan materieel en omgeving. Spontane CE vondsten kunnen resulteren in meerwerk-kosten door stagnatie van de uitvoeringswerkzaamheden.

1.3 Doelstelling

Het doel van dit vooronderzoek is om aan de hand van een breed scala aan historisch feitenmateriaal een zo genuanceerd mogelijk beeld met betrekking tot het onderzoeksgebied in de Tweede Wereldoorlog te verkrijgen. Aan de hand van deze gegevens wordt een antwoord gegeven op de vraag of en zo ja in welke delen van het onderzoeksgebied er sprake is van een verhoogd risico op het aantreffen van CE. Er wordt daarnaast ingegaan op de te verwachten soort(en) CE, de verschijningsvorm en de mogelijke hoeveelheid. Het onderzoek resulteert in een horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied door middel van GIS kaartmateriaal en het advies om de werkzaamheden onder reguliere omstandigheden uit te voeren, of om vervolgstappen te zetten in de vorm bijvoorbeeld een detectieonderzoek.

1.4 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt te Weiteveen in de gemeente Emmen en wordt begrensd door het Dommerskanaal, het Amsterdamsche Veld, de Zuidersloot en de Dr. Ir HA Steemanstraat.

AVG maakt een onderscheid tussen het onderzoeksgebied en het analysegebied. Het analysegebied betreft het onderzoeksgebied inclusief een buffer van 181 meter. Alle oorlogshandelingen binnen het analysegebied worden in dit vooronderzoek beoordeeld. Bij een duikbombardement met afwerpmunitie op een 'pin point target' wordt het CE verdachte gebied bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel als zijnde CE verdacht te verklaren. Een dergelijke gevechtshandeling binnen de grenzen van het analysegebied leidt automatisch tot één of meerdere CE verdachte gebieden in het onderzoeksgebied.

Afb. 1.- Begrenzing onderzoeksgebied (rood omlijnd) en analysegebied (zwart omlijnd).

1.5 Onderzoeksmethode

1.5.1 Algemeen

Bij het vooronderzoek worden literatuur en historische bronnen verzameld en gestructureerd geordend. Het eindresultaat is een rapportage met een bijbehorende CE-bodembelastingkaart. Het vooronderzoek dient conform de WSCS-OCE te worden uitgevoerd.¹

1.5.2 Inventarisatie bronnenmateriaal

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

- Gebeurtenissen die hebben geleid tot de mogelijke aanwezigheid van CE (indicaties)
- Gebeurtenissen die hebben geleid tot de verwijdering van CE (contra-indicaties)

In het onderstaande overzicht staan de archieven en collecties vermeld (inclusief geraadpleegde bronnen):

VERPLICHTE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Literatuur	O.a. En nooit was het stil...	Ja	2.2
Gemeente Emmen (gemeentearchief)	Vermeldingen oorlogshandelingen	Ja	2.5
Provinciaal archief (Drents Archief te Assen)	Vermeldingen oorlogshandelingen	Ja	2.10
Explosieven Opruimings Dienst	Geruimde explosieven (mora's/wo's), mijnenkaarten	Ja	2.7
Luchtfotocollectie Bibliotheek Universiteit Wageningen	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4
Luchtfotocollectie Topografische Dienst (Kadaster)	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4

¹ Werkveldspecifiek certificatieschema voor het systeemcertificaat 'Opsporen CE'

NIET-VERPLICHTE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Nederlands Instituut voor Militaire Historie	inlichtingen verzet (575 serie)	Nee	
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie	Collecties 216k en 077	Ja	2.13
Luchtfotocollectie The Aerial Reconnaissance Archives	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Nee	
The National Archives (Londen)	2 nd TAF Daily Logs, Operations Record Books	Nee	
Bundesarchiv-Militärarchiv	Duitse 88e legerkorps	Nee	
The National Archives and Records Administration (Washington)	Gegevens 8 th Air Force, 9 th Air Force, verschillende airborne divisions, 104 th US infantry division	Nee	
Getuigen	Getuigenverslagen uit de eerste hand	Nee	
Semi Statisch Archief (SSA) Rijswijk	Mijn- en Munitie Opruimingsdienst	Ja	2.12
Nationaal Archief te Den Haag	Inspectie Bescherming Bevolking tegen luchtaanvallen	Ja	2.11

IN DE WSCS-OCE NIET GENOEMDE BRONNEN			
Bron	Korte omschrijving	Geraadpleegd	Hoofdstuk
Archief AVG	Gegevens uit binnen- en buitenlandse archieven	Ja	2.1
Database AVG	O.a. oude webartikelen	Ja	2.1, 2.6
Koninklijke Bibliotheek	Oude krantenberichten	Ja	2.6
Luchtfotocollectie Luftbilddatenbank	Luchtfoto's Tweede Wereldoorlog	Ja	2.4
Centre Historique des Archives à Vincennes	Franse gevechtsverslagen	Nee	
The National Archives Ottawa	Canadese gevechtsverslagen	Nee	
Locatiedeskundige	Expert op het gebied van lokale historie	Nee	
Heemkundekringen / historische kringen	Plaatselijke archieven	Nee	

1.5.3 Beoordeling bronnenmateriaal

In deze fase van het vooronderzoek worden de indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek beoordeeld. Op basis van deze gegevens wordt gemotiveerd vastgesteld of er sprake is van een van een op CE verdacht gebied. Indien er sprake is van een verdacht gebied, dan wordt tevens bepaald: de (sub)soort, de mogelijke aantallen en de verschijningsvorm van de vermoedelijk aanwezige CE, alsmede de horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied.

Bij de beoordeling van bronnenmateriaal is gebruikgemaakt van het geografisch informatie systeem (GIS). De indicaties en contra-indicaties zijn vertaald naar een locatie in het RD-coördinatenstelsel en verwerkt in GIS. De GIS dataset wordt mede gebruikt om te beoordelen of het onderzoeksgebied, of delen daarvan, verdacht is op de mogelijke aanwezigheid van CE.

1.5.4 Verantwoording

De volgende personen waren betrokken bij de uitvoering van het vooronderzoek:

- Dhr. W. van den Brandhof MA (historicus): opstellen van het vooronderzoek
- Dhr. H. van Driel (coördinator OCE): assistentie archiefonderzoek
- Dhr. P. Gieben (information manager): GIS kaartmateriaal
- Dhr. M.A. Abee (afdelingshoofd OCE): interne beoordeling opzet en inhoud rapportage
- Dhr. J.W.J. de Beer (manager OCE): interne beoordeling opzet en inhoud rapportage
- Dhr. M. Jochoms (Senior OCE deskundige): interne beoordeling inhoud rapportage

1.5.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van het literatuur- en het archiefonderzoek.

In hoofdstuk 3 zijn de relevante indicaties en contra-indicaties chronologisch geordend in een lijst van gebeurtenissen. In dit hoofdstuk is tevens bepaald of de lijst met gebeurtenissen voldoende indicaties bevat, waaruit blijkt dat ter plaatse van de onderzoekslocatie mogelijk CE aanwezig zijn.

Hoofdstuk 4 is het resultaat van de beoordeling van bronnenmateriaal. De bij hoofdstuk 4 behorende presentatiekaart van de verzamelde historische feiten is opgenomen in bijlage 6.4.

Conclusies en aanbevelingen komen aan de orde in hoofdstuk 5.

2 INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

2.1 Eerder uitgevoerde onderzoeken

2.1.1 Rapportages archief AVG

Medewerkers van AVG hebben in het verleden één vooronderzoek op het grondgebied van de gemeente Emmen uitgevoerd:

- AVG Explosieven Opsporing Nederland, Vooronderzoek Bargerveen d.d. 11 september 2015 (concept). Projectnummer 1562075-VO-01

Deze locatie bevindt zich nabij het onderzoeksgebied. Relevante gegevens worden in deze rapportage verwerkt.

2.1.2 Derden

Er is in het AVG archief één door een civiel explosieven opruimingsbedrijf uitgevoerd vooronderzoek op het grondgebied van de gemeente Emmen aanwezig:

- T&A Survey BV, Rapportage van het historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven ter plaatse van een tweetal locatie te Emmen d.d. 5 december 2008. Projectnummer 1008GPR1511.1

Een zoekslag naar vooronderzoeken op het internet heeft niet geresulteerd in relevante informatie. Gegevens met betrekking tot Weiteveen en dorpen in de omgeving omgeving zijn in het onderstaande overzicht verwerkt:

Datum	Gebeurtenis (bron: T&A Survey BV, Rapportage van het historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven ter plaatse van een tweetal locatie te Emmen)	Relevant	Motivatie
13 augustus 1941	Bombardement op Zwartemeer (p.7)	Nee	Deze locatie valt buiten de grenzen van het analysegebied.
18 augustus 1941	Zwartemeer –niet ontplofte bom (p.9)	Nee	Deze locatie valt buiten de grenzen van het analysegebied.
12 april 1944	Veel luchtaanvallen ter hoogte van o.a. Klazinaveen (p.7)	Nee	Deze locatie valt buiten de grenzen van het analysegebied.
1940-1945	Gedurende de oorlog kwamen er in de omgeving van Emmen meerdere brandbommen neer. De omliggende dorpen, zoals Nieuw-Weerdinge, Zuidbarge, Zwartemeer en Roswinkel kregen te maken met diverse bombardementen met de daaraan gerelateerde munitievondsten (p.5)	Nee	Deze locaties vallen buiten de grenzen van het analysegebied.

2.2 Literatuur

2.2.1 Meidagen 1940

Beknopt algemeen kader:

Het zesde en het achttiende Duitse leger vielen op 10 mei 1940 Nederland binnen in kader van het door Hitler bevolen Fall Gelb. Het zesde leger trok door het zuidelijk deel van Nederland richting het Albertkanaal. De hoofdaanval van het achttiende leger was gericht op de Moerdijkbruggen die door Duitse parachutisten waren veroverd. De Moerdijkbruggen waren de toegangspoort naar Vesting Holland waar het Nederlandse opperbevel, koningin Wilhelmina en de regering zetelden.

Nederland was van groot belang voor de Luftwaffe (de Duitse luchtmacht). De vliegvelden zouden worden gebruikt voor de strijd tegen Groot-Brittannië en tegelijkertijd kon het Ruhrgebied alleen afdoende worden beschermd tegen vijandelijke luchtaanvallen wanneer er Nederlands grondgebied aan het Derde Rijk was toegevoegd.

Weiteveen in de meidagen van 1940:

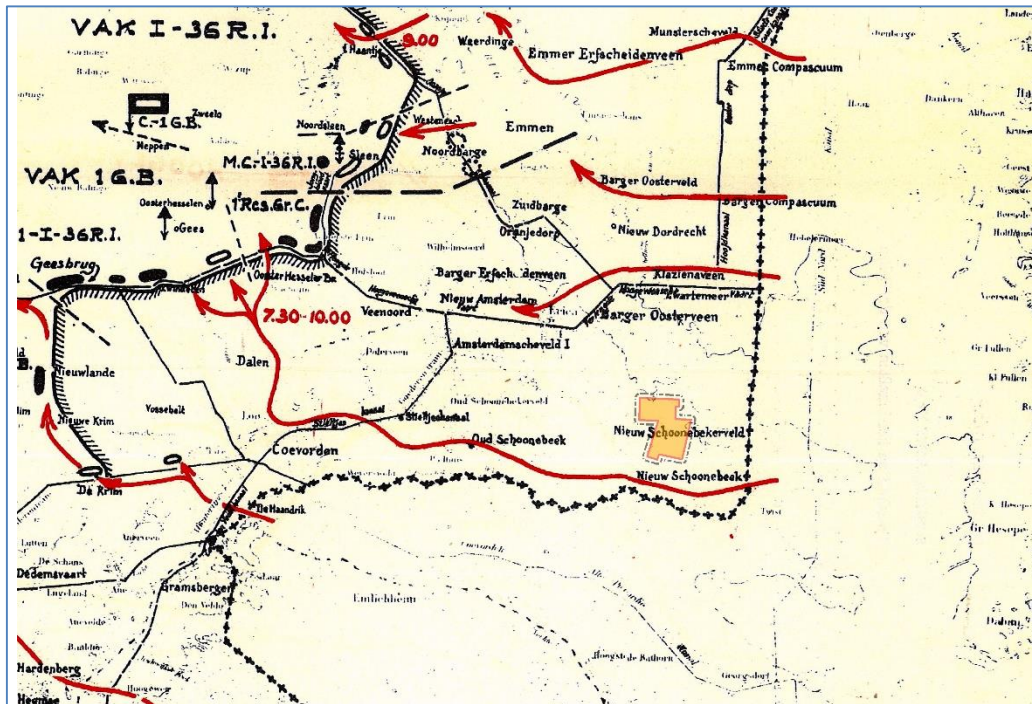
De opmarsroute van de 1. Kavallerie-Division liep door de noordelijke Nederlandse provincies. De Duitsers overschreden de grens o.a. bij Zwartemeer richting Klazienaveen. Een sectie Nederlandse militairen raakte bij Zwartemeer in een vuurgevecht gewikkeld en een deel van deze groep werd gevangen genomen.

Bij het op geruime afstand ten noordoosten van het analysegebied gelegen Zwartemeer bevonden zich de Stekelvarken kazematten S21 en S22. De bruggen over de Hoogeveense Vaart en Kamerlingswijk bij Zwartemeer werd in de meidagen van 1940 door het Nederlandse leger opgeblazen.

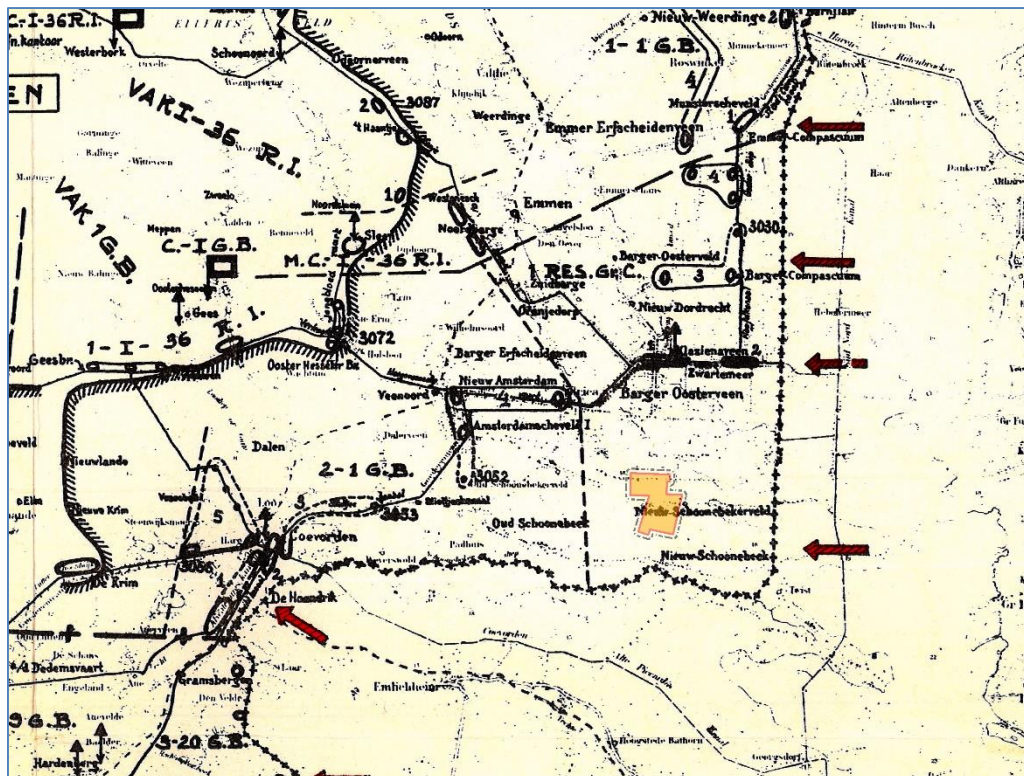
Er was in de meidagen van 1940 geen sprake van gevechtshandelingen in het analysegebied. De bekende locaties bij dorpen in de omgeving waar strijd werd geleverd, staan in de onderstaande overzichten weergegeven:

Datum	Gebeurtenis (bron: G. Groenhuis, Emmen in bezettingstijd)	Relevant	Motivatie
Mei 1940	Een afdeling Duitse militairen trok door het veld naar de Kamerlingswijk waar een brug over de Meerwijk lag. Een tweede groep sloopt bij het Grenskantoor ons land binnen. Onze militairen hebben nog wel geschoten vanuit de kazematten. De brug van Kamerling was al vroeg opgeblazen. Over de schipbrug die ernaast werd gelegd, trok de vijand richting Klazienaveen. Een Duitse wagen met een voorraad wapens en patronen verdween in het water. Later is daar veel van opgedregd. Bij het huis van schilder Wessels gooide een Duitser een handgranaat (p.45-46)	Nee	Genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.

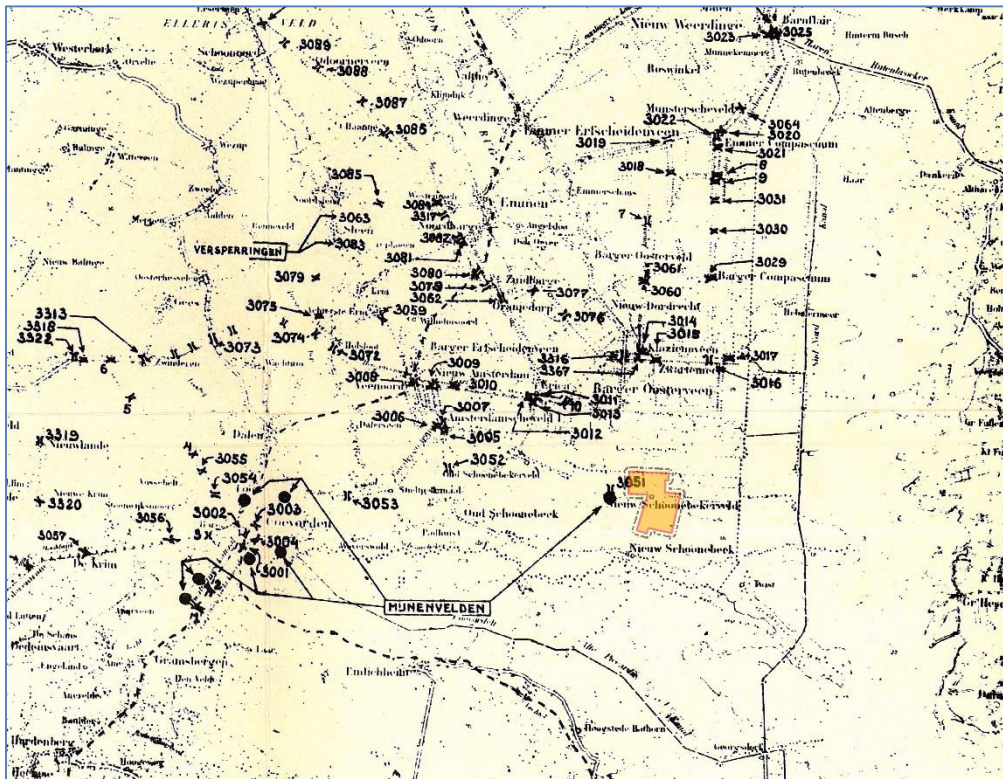
Datum	Gebeurtenis (bron: http://www.dorpskrantklazienaveen.nl/?p=136)	Relevant	Motivatie
Mei 1940	Opvallend was dat de Duitse troepen zich aan de noordkant van het van Echtenskanaal verplaatsten. De brug van Kamerling in Zwartemeer was al in de nacht opgeblazen. Inmiddels was een schipbrug in Zwartemeer door de Duitsers aangelegd. De zuidkant van Klazienaveen bleef nog tot laat in de middag in Nederlandse handen en tegen de avond was het dorp in Duitse handen. Een paar schoten vanuit de kazematten langs het kanaal was eigenlijk het enige wapenfeit.	Nee	Genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.

Afb.2.- Duitse aanvalsspitsen in de meidagen van 1940 (rode pijlen). Onderzoeksbied: rood omlind. Analysegebied: geel gearceerd. Bron afbeelding: De Groene Serie.

Afb.3.- Duitse aanvalsspitsen in de meidagen van 1940 (rode pijlen). Onderzoeksbied: rood omlind. Analysegebied: geel gearceerd. Bron afbeelding: De Groene Serie.

Afb.4.- Door Nederlandse militairen aangebrachte vernielingen in de meidagen van 1940 (met nummers aangegeven). Onderzoeksgebied: rood omlijnd. Analysegebied: geel gearceerd. Bron afbeelding: De Groene Serie.

2.2.2 Luchtoorlog 1940-1945

In de onderstaande overzichten zijn gegevens met betrekking tot de luchtoorlog in Weiteveen en omliggende dorpen verwerkt. Per feit wordt vermeld of dit wel of niet relevant is voor dit vooronderzoek.

Datum	Gebeurtenis (bron: T. Eversteijn Bombardementen en verongelukte vliegtuigen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945)	Relevant	Motivatie
13 augustus 1941	Bombardement op Emmen. Getroffen werd Zwartemeer.	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
6 maart 1944	Verongelukte vliegtuigen: B-17G met nummer 42.37886 -U 'Blitzing Betsy' van het 562th Bomber Squadron van de 388th Bomber Group om 15.00 uur ten westen van de Noordersloot in de omgeving van het Zwartemeer, Emmen. B-17 met nummer 42.31194 van de 388th Bomber Group om 14.45 uur bij het Zwartemeer, Emmen.	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.
23 maart 1944	Verongelukt vliegtuig: Lancaster Mk II LL684 JI-B2 van het No. 514 squadron om 21.30 uur tussen Bladderswijk (Oranjedorp) en Nieuw Dordrecht te Zwartemeer bij Emmen.	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het onderzoeksgebied.
22 maart 1945	Verongelukt vliegtuig: geallieerd vliegtuig aan de westzijde van de Kamerlingswijk te Zwartemeer. N.B. dit betreft mogelijk een foutieve vermelding, komt niet voor in SGLO verliesregister!)	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: G.J. Zwanenburg, En nooit was het stil....Kroniek van een Luchtoorlog. Deel 1 & 2 (Den Haag 1990/1992))	Relevant	Motivatie
10 december 1943	Verongelukt vliegtuig: Mosquito van No. 487 Nieuw Zeeland Squadron bij Klazienaveen (deel 2, p.128)	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
23 maart 1945	2nd Tactical Air Force. Aanvallen op olieopslagplaats bij Klazienaveen (deel 2, p.599)	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: http://nl.tracesofwar.com/artikel/15207/Oorlogsmonument-Purit-Klazienaveen.htm)	Relevant	Motivatie
23 maart 1945	Oorlogsmonument Purit Klazienaveen. Dit monument herdenkt het bombardement op de Purit fabriek in Klazienaveen op 23 maart 1945. De aanval werd uitgevoerd door het 266e en het 193e Squadron (Typhoons) om ongeveer 13.30 uur.	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Purit)	Relevant	Motivatie
23 maart 1945	In de Tweede Wereldoorlog werd de Purit fabriek in Klazienaveen gebombardeerd. Acht werknemers kwamen om het leven en vijf raakten gewond toen, twee weken voor de bevrijding op 23 maart, een Engelse bommenwerper zijn lading boven de fabriek loste. In 2010 werd er, na 65 jaar, een monument opgericht voor de nabestaanden. Het bombardement vond plaats op vrijdag 23 maart 1945 om 13.30 en was er op gericht dat de Duitse strijdkrachten geen munitie, die opgeslagen lag in deze fabriek, kon meenemen. Meer dan vijftig projectielen verwoestten grote delen van de fabriek. Bij dit bombardement werd één schip tot zinken gebracht en nog eens zeven raakten beschadigd. Daarnaast werd ook een nabijgelegen hotel verwoest.	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: http://www.henrifloor.nl/teksten/verslagen/2015/w150724.htm)	Relevant	Motivatie
23 maart 1945	Enkele Engelse jachtbommenwerpers wierpen met donderend geweld in meerdere charges meer dan 50 bommen op de Puritfabriek. Het was het grootste bombardement van de Tweede Wereldoorlog in Drenthe. Naast de fabriek werd ook een aantal schepen getroffen. Ook hotel Klazienaveen-zuid dat in de volksmond hotel Wieringa werd genoemd, kreeg een voltreffer. Het hotel stond op de hoek van wat nu de Noorderkeerkring is. Ook de dagen na het bombardement werd de Purit nog enkele keren beschoten.	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: http://verliesregister.studiegroep-luchtoorlog.nl/zoek-Locatie.php)	Relevant	Motivatie
18/19 november 1943	Lancaster III, 101 Squadron, crashed Schoonebeekerveld sse of Emmen. Serial LM370	Mogelijk	Het Schoonebeekerveld loopt gedeeltelijk door het analysegebied heen.
1/2 januari 1944	Lancaster III, 405 Squadron, crashed at Nieuw Schoonebeek	Mogelijk	De genoemde locatie heeft mogelijk betrekking op het analysegebied.
10 februari 1944	Fw 190 crashed, serial 430669, crashed Nieuw Schoonebeek	Mogelijk	De genoemde locatie heeft mogelijk betrekking op het analysegebied.
6 maart 1944	'Suzy Sag Titz' crashed along Dommerskanaal in the Schoonebekerveld 2 km north of Nieuw-Schoonebeek. Serial 42-31135	Mogelijk	Een gedeelte van het Dommerskanaal bevindt zich in het analysegebied.
6 maart 1944	B-17, serial 42-40054, crashed Schoonebekerveld south of Zwartemeer	Mogelijk	Het Schoonebekerveld ligt deels in het analysegebied.
6 maart 1944	B-17, serial 42-37886, crashed at Zwartemeer south of Emmen	Nee	Er wordt geen specifiek perceel genoemd waardoor er niet kan worden bepaald of dit mogelijk het analysegebied betreft
22/23 maart 1944	Lancaster II, serial LL684, crashed west of Kameringwijk south of Zwartemeer	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: http://www.rafmonument.nl/_files/file/route-raf-crashsites-dutch.pdf)	Relevant	Motivatie
22/23 maart 1944	Beschrijving locatie crash Kamerlingswijk Westzijde. Hoogweg draait naar rechts en wordt Kamerlingswijk Westzijde. Rijd 900 meter. LL684 landde hier in het veen	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

2.2.3 Bevrijding april 1945

Operatie Amherst

Amherst was de laatste geallieerde luchtlandingsoperatie die in Nederland werd uitgevoerd. De strijdmacht bestond uit elitetroepen: in totaal ca. 700 man voornamelijk Frans Special Air Service (SAS) personeel. Er werden ook ter misleiding poppen gedropt die de indruk moesten wekken dat er een enorme legermacht was neergedaald. Deze poppen bootsten mortiervuur na.

De SAS parachutisten werden in de nacht van 7 April 1945 in Drenthe gedropt. Het was o.a. hun taak om kanaal- en rivierovergangen te veroveren in verband met de opmars van 2nd Canadian Corps. Daarnaast moest vliegveld Havelte worden ingenomen. De parachutisten behoorden Duitse militaire activiteiten te verstoren en zij verzamelden inlichtingen voor First Canadian Army.

The SAS parachutisten werden gedropt in het gebied tussen de plaatsen Groningen, Coevorden en Zwolle. Het plan was gebaseerd op de veronderstelling dat binnen 72 uur contact zou worden gemaakt met 2nd Canadian Corps.

Het onderzoeksgebied in april 1945:

Er lagen geen droppings- en landingszones van operatie Amherst in het analysegebied. In het standaardwerk 'Operatie Amherst. Franse para's vchten in Drenthe' wordt geen melding gemaakt van gevechtshandelingen in het analysegebied. AVG beschikt ook niet over gegevens waaruit blijkt dat geallieerde grondeenheden in 1945 strijd hebben geleverd in het analysegebied.

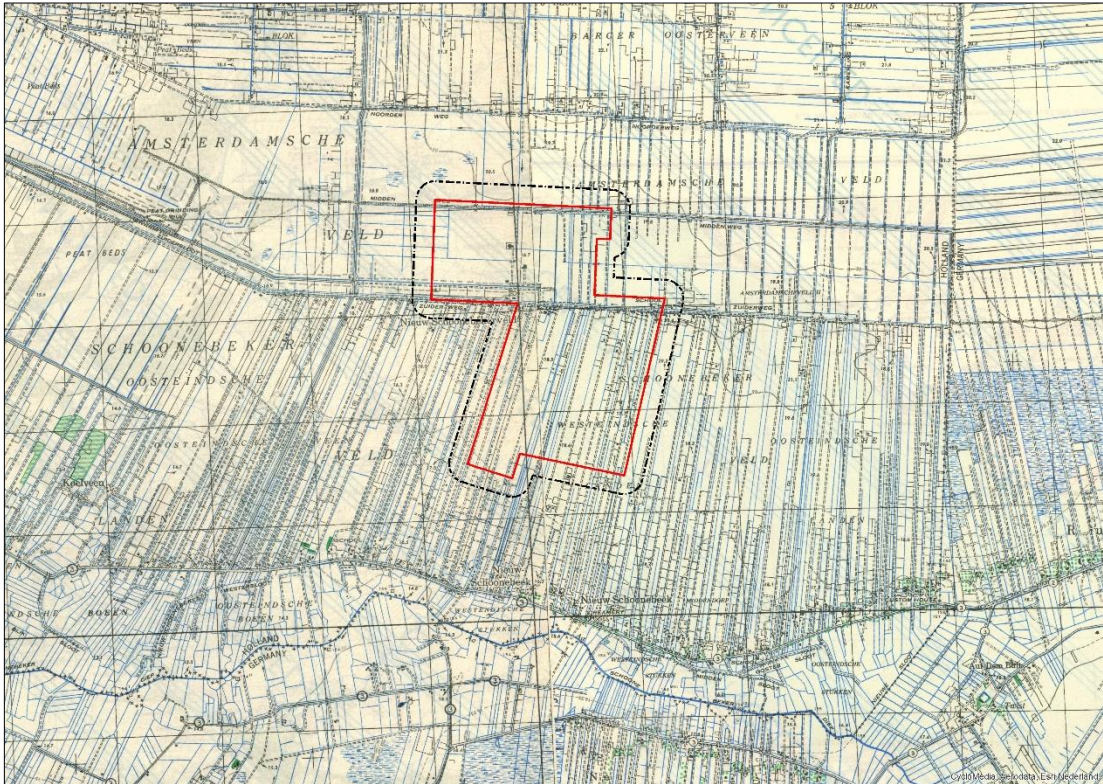
Afb.5.- Geallieerde opmarsroutes (rode en groene pijlen) 23 maart 1945 – 22 april 1945. Het analysegebied en het daarbinnen liggende onderzoeksgebied staan blauw gearceerd weergegeven. Er is hier ter verduidelijking een zwarte cirkel omheen getrokken.

Datum	Gebeurtenis (bron: G. Groenhuis, Emmen in bezettingstijd)	Relevant	Motivatie
5 april 1945	De Canadezen hadden een bivak ingericht in het Duitse Agterhorn. Zij passeerden diezelfde dag bij Nieuw-Schoonebeek de grens met Drenthe (p.240)	Nee	Het betreft om een melding van een verplaatsing.

2.3 Collectie stafkaarten Topografische Dienst Kadaster te Zwolle

2.3.1 Geallieerde stafkaarten

Het onderzoeksgebied staat op de stafkaarten, Emlichheim sheet 3307 (2nd Edition) en Nieuw-Schoonebeek sheet 3308 (2nd Edition). Beide stafkaarten zijn voorzien van een gridraaster op basis van het Nord de Guerre coördinatenstelsel en hebben een schaal van 1:25.000.

Afb.6. - Geallieerde stafkaart van het onderzoeksgebied (rood omlijnd) en het analysegebied (zwart omlijnd), gepositioneerd door middel van GIS.

2.3.2 Duitse stafkaarten

Er is in het AVG archief een Duitse stafkaart van het analysegebied aanwezig. Dit zijn de Topografische Karte der Niederlande 1:50.000, Truppenkarte 23 Nieuw Schoonebeek (uitgave mei/augustus 1941). Op deze stafkaart staan geen relevante gegevens vermeld; hij is vergelijkbaar met de stafkaart die in de voorgaande paragraaf staat afgebeeld.

2.4 Luchtfoto's

2.4.1 Geraadpleegde luchtfoto's

Het archief van de Afdeling Speciale Collecties van de Wageningen Universiteitsbibliotheek werd in kader van dit vooronderzoek geraadpleegd. Dit archief bevat circa 93.000 luchtverkenningfotografen die zijn gemaakt door de Royal Air Force (RAF) en United States Army Air Forces (USAAF) tijdens de Tweede Wereldoorlog. Er zijn hier geen relevante luchtfoto's van het analysegebied aanwezig.

Het archief van de Topografische Dienst te Zwolle werd eveneens geraadpleegd. Dit archief bevat circa 110.000 luchtverkenningfotografen uit de oorlogsperiode, gemaakt door de RAF en USAAF. Het archief bestaat ook deels uit voor- en naoorlogse luchtfoto's. Er zijn hier geen relevante luchtfoto's van het analysegebied aanwezig.

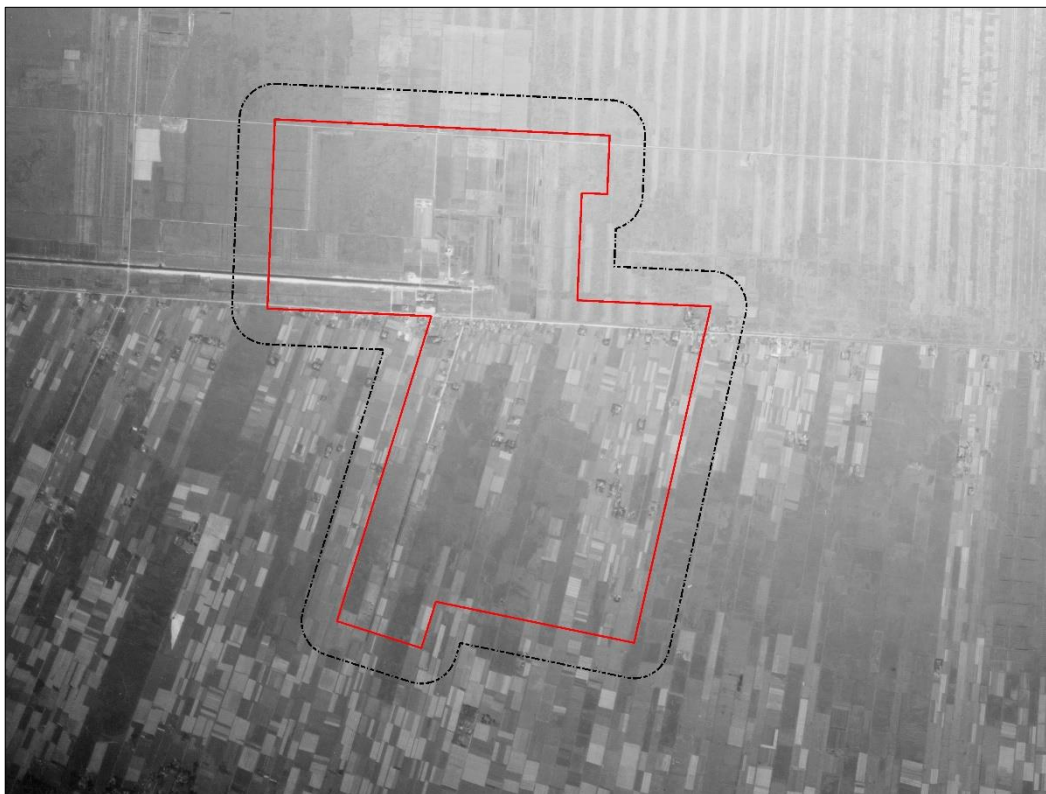

Daarnaast werd het archief van de Luftbilddatenbank te Estenfeld (Duitsland) geraadpleegd. De Luftbilddatenbank beschikt over 500.000 eigen luchtfoto's en raadpleegt daarnaast archieven in Nederland, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Canada. Er zijn hier relevante luchtfoto's van het analysegebied aanwezig. De volgende luchtfoto's werden besteld:

Datum	Vlucht	Fotonr.	Kwaliteit ²	Collectie	Geogerefererd
19 juni 1945	19-BS-3025-21	16	A/B	Luftbilddatenbank	Ja
16 juli 1945	3G-TUD-S136	5152	A/B	Luftbilddatenbank	Ja

De luchtfoto's zijn als categorie A/B gekwalificeerd. Dat betekent dat de verkrijgbare luchtfoto's een kleine tot matige kwalitatieve beperking hebben voor wat betreft de luchtfoto interpretatie. Lokale omstandigheden ter plaatse bemoeilijken de luchtfoto-interpretatie. Er was destijds sprake van veengronden, veenstapels, watergangen en hutten/opslagplaatsen. Er zijn foto's uit juni en juli 1945 besteld, omdat er geen relevante exemplaren uit de oorlogsperiode van 1945 beschikbaar waren.

Afb.7. – Luchtfoto d.d. 16 juli 1945. De luchtfoto is gepositioneerd door middel van GIS.

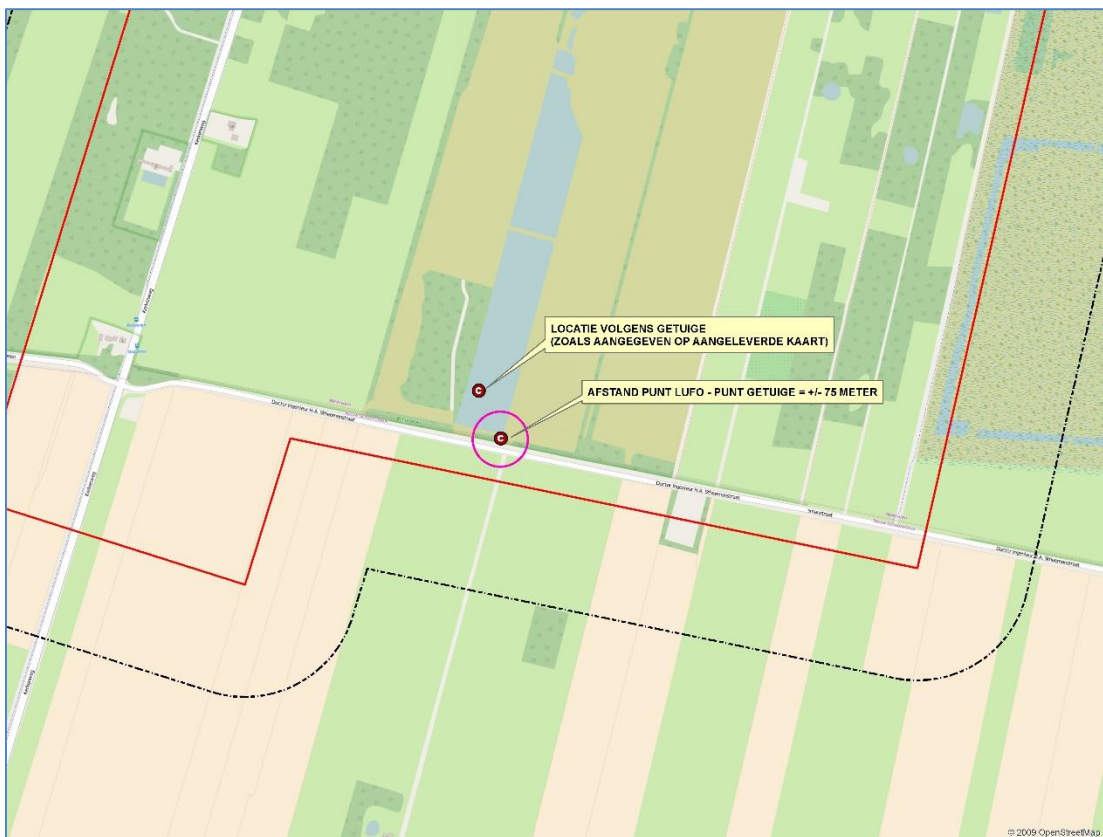
2.4.2 Luchtfoto-interpretatie 1944-1945

Een belangrijk selectiecriteria voor de luchtfoto's is de opnamedatum. De voorkeur ging primair uit naar 'jonge' luchtfoto's met een zo laat mogelijke opnamedatum, dat wil zeggen: luchtfoto's die na de belangrijkste gevechtshandelingen zijn gemaakt. Er is daarnaast rekening gehouden met de kwaliteit van de luchtfoto's, alsmede de schaal.

² Geallieerde kwalificatie van fotokwaliteit. A = goed, B = matig, C = slecht.

Er is op de luchtfoto d.d. 16 juli 1945 een vermoedelijke crashlocatie waargenomen. Deze vermoedelijke crashlocatie ligt op ca. 75 meter afstand van een door ARCADIS Nederland BV aangeleverde kaart met daarop weergegeven een vliegtuigcrashlocatie (contactpersoon Staatsbosbeheer: dhr. Piet Ursum).

De opnamen d.d. 19 juni 1945 en 16 juli 1945 werden van grotere hoogte gemaakt, waardoor er minder details zichtbaar zijn. Betere exemplaren die eerder in 1945 werden gemaakt, zijn niet voorhanden.

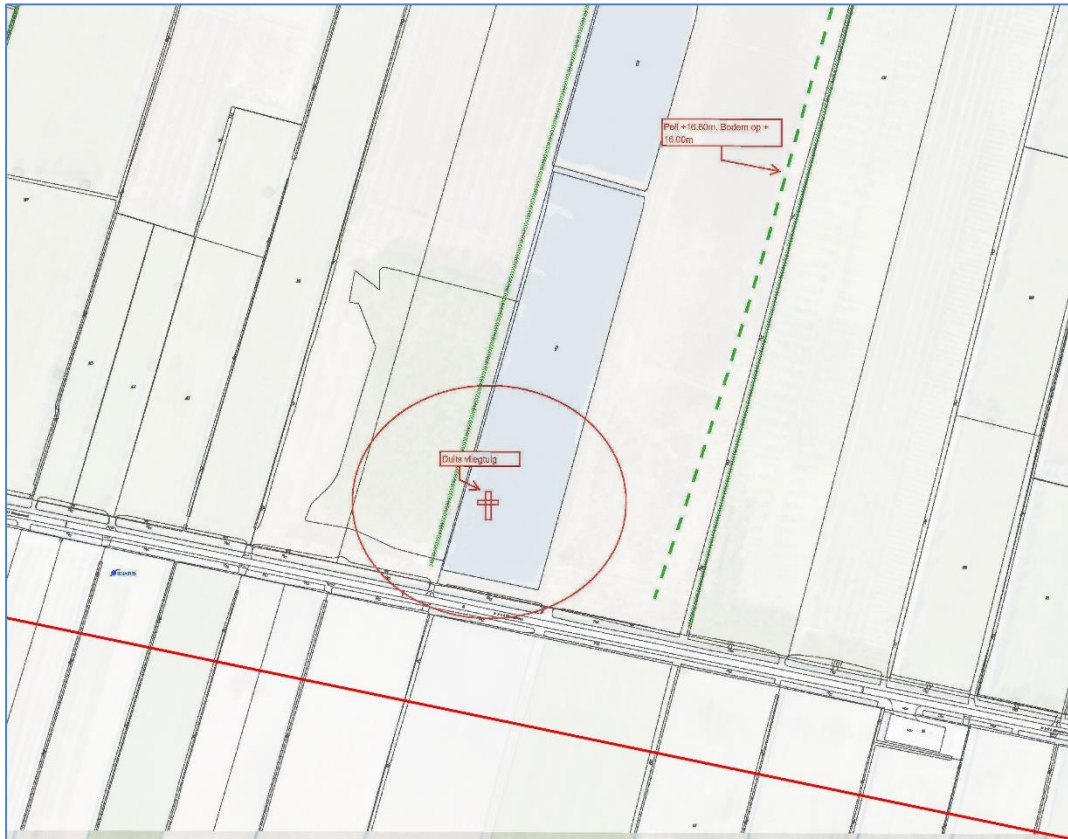
Afb.8. – Aangegeven crashlocatie en vermoedelijke crashlocatie op basis van luchtfotoanalyse.

Afb. 9. –Vermeedelijke crashlocatie op basis van luchtfotoanalyse (paars omcirkeld).

Afb. 10. – Door ARCADIS Nederland BV aangeleverde kaart met daarop weergegeven de vermoedelijke crashlocatie van een Duits vliegtuig (kruis binnen de rode cirkel).

2.4.3 Luchtfoto-interpretatie naoorlogse periode

De naoorlogse luchtfoto's zijn met behulp van een Dotka Report geïnterpreteerd.³ Dit resulteerde in de volgende bevindingen:

Situatie d.d.1961:

Er is nieuwbouw ter hoogte van de Ammoniestraat en de Orchideelaan gerealiseerd. Ook op andere locaties zijn er nieuwe panden gebouwd. Een gedeelte van het Dommerkanaal is gedempt.

Situatie d.d.2004:

Op verschillende plaatsen, maar met name ten noorden van de weg Zuidsloot, zijn landbouwgronden gerealiseerd. De kern van het dorp Weiteveen is uitgebreid met woningen en enkele bedrijfs-panden.

Situatie d.d. 2015:

Geen bijzonderheden waargenomen in vergelijking met de situatie d.d. 2004.

³ DotkaReport_20124354_1_1562076.pdf

Afb. 11. –Luchtfoto d.d. 1961. Geel omlijnd: onderzoeksgebied. Paars omlijnd: analysegebied.

Afb. 12. –Luchtfoto d.d. 2004. Geel omlijnd: onderzoeksgebied. Paars omlijnd: analysegebied.

Afb. 13. – Luchtfoto d.d. 2015. Rood omlijnd: onderzoeksgebied. Zwart omlijnd: analysegebied.

2.5 Gemeentearchief Emmen

Het onderzoeksgebied lag in de Tweede Wereldoorlog in de (toenmalige) gemeenten Emmen en Schoonebeek. Bij het gemeentearchief van Emmen werden de volgende inventarisnummers geraadpleegd:

Gemeentearchief Emmen, Emmen	Periode
Inlichtingen betreffende in oorlog '40-'45 neergestorte vliegtuigen	1943-1982
Doos 1528. 1.782. Opgave neergestorte geallieerde vliegers	1944-1946

Gemeentearchief Emmen, Schoonebeek	Periode
Dienstvoorschriften o.m. meldingen luchtaanvallen	Geen datumvermelding

2.5.1 Luchtbeschermingsdienst

Er zijn in het gemeentearchief documenten van de Luchtbeschermingsdienst aanwezig. De Luchtbeschermingsdienst was tijdens de Tweede Wereldoorlog onder andere verantwoordelijk voor het geven van luchtalarm bij bombardementen, het controleren van verduisteringsmaatregelen en het opnemen van schade na uitgevoerde bombardementen en vliegtuigbeschietingen.

In het onderstaande overzicht zijn gegevens met betrekking tot de luchtoorlog in de periode 1940-1945 opgenomen. Enkele van deze vermeldingen hebben mogelijk betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (selectie gemeente Emmen)	Relevant	Motivatie
Nacht van 12 op 13 augustus 1941	Krater met een middellijn van ca. acht meter en een diepte van één meter gevonden op ca. 150 meter afstand van Laardijk 15 te Zwartemeer en ca. 100 meter afstand van Laardijk 12 te Zwartemeer. Geconstateerd werd dat er hier een vliegtuigbom was ontploft. Het veen lag over een grote omtrek verspreid. Locatie: een veenplaats in eigendom van J.G. Minke	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
18 augustus 1941	Er bevonden zich zes kuilen van ca. 15-15-10-8-8 en 6 meter middellijn op een veenplaats (in het ongegraven veen) in eigendom en beheer van A.W. van der Sluis, gelegen te Zwartemeer. Al deze kuilen waren gedeeltelijk door het natte veen weer aangevuld. Deze kuilen waren door geweld ontstaan, omdat het daaruit gekomen veen ver van deze kuilen verwijderd lag. Locatie: ca 500 à 600 meter van Laardijk 19 te Zwartemeer	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
5 februari 1942	Tweepersoons Duits lestoestel heeft een noodlanding gemaakt in het Amsterdamscheveld II onder Klazienaveen, ca. 650 meter ten zuiden van de 'Noordersloot'. Het vliegtuig was onbeschadigd	Nee	Het betreft een noodlanding. Niet de Noordersloot, maar de Verlengde Noordersloot loopt door het analysegebied heen.
10 december 1943	Tweemotorige Britse bommenwerper neergestort op een perceel bouwland gelegen ten noorden van het Van Echtenskanaal te Klazienaveen. De wrakstukken lagen over een grote oppervlakte verspreid. Enkele van deze wrakstukken brandden. Er lag ter plaatse een tweetal niet geëxplodeerde bommen, alsmede verschillende onderdelen van munitie. Op ca. 600 meter van deze wrakstukken achter de woning van landbouwer J. Kroeze Mr. Ovingstraat No. 47 werd een niet geëxplodeerde bom gevonden. N.B. in een ander document wordt gesproken over vier niet geëxplodeerde bommen. Er was sprake van een Mosquito die te Klazienaveen tegenover de Purifabriek is gecrasht	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.
14 januari 1944	Ten oosten van de Westra's Wijk onder Klazienaveen is een viermotorig vliegtuig brandend omlaag gestort. Er lagen over een afstand van enige kilometers delen van een vliegtuig verspreid. Verschillende fosfor- en brandbommen afkomstig uit dit vliegtuig waren geëxplodeerd. Een aantal staafbrandbommen was niet geëxplodeerd, een hoeveelheid munitie lag over het veld verspreid. Uitgeworpen brandbommen hebben twee in het veld staande turfhopen in brand laten vliegen. N.B. uit een ander document blijkt dat dit een Lancaster van No. 101 Squadron betrof	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.
6 maart 1944	Ten westen van de Noordersloot onder Zwartemeer (er wordt ook over Zwartemeer-Weiteveen gesproken) is een Amerikaanse bommenwerper 'Blitzin Betsy' brandend neergestort. Delen van dit vliegtuig lagen verspreid over een afstand van naar schatting één kilometer. Bommen werden niet gevonden. N.B. dit betrof een B-17G van de 388 Bomb Group, 562 Bomb Squadron. Tevens deze dag B-17's bij Oud-Schoonebeek (2 stuks w.o. Schoonebeekerveld) en Zuidbarge neer-	Mogelijk	Het Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (selectie gemeente Emmen)	Relevant	Motivatie
	gekomen, alsmede een B-17 te Schöningdorp, juist aan de andere kant van de Nederlands-Duitse grens tegenover Zwartemeer. Laatstgenoemd vliegtuig explodeerde in de lucht en viel in stukken naar beneden		
22 maart 1944	Viermotorige Britse bommenwerper neergestort onder Zwartemeer aan de westzijde van de Kamerlingwijk. De wrakstukken lagen over enkele honderden meters verspreid. In verschillende delen daarvan woedde hevige brand. Er werden geen brisant- of brandbommen gevonden. De motoren en het overgrote deel van de wrakstukken lag onder het veen bedolven.	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.
28 mei 1944	Zes Amerikaanse jachtvliegtuigen hebben in het Echtskanaal te Klazienaveen liggende schepen onder vuur genomen. Tien woningen door 'mitrailleurkogels' beschadigd. Veertig schepen door 'een of meer 'mitrailleurkogels' beschadigd	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (selectie gemeente Schoonebeek)	Relevant	Motivatie
Nacht van 5 op 6 juli 1941	Vier brisantbommen neergekomen in het veld te Nieuw-Schoonebeek. Deze bommen waren ter plaatse van inslag ontploft. De bomtrechters, gelegen op ca. 600 meter afstand van de straatweg te Nieuw-Schoonebeek, hadden een bovenmiddellijn van ca. 10 meter en waren ongeveer 3 meter diep. In de omtrek daarvan geen ontplofte bommen gevonden. N.B. als locatie wordt genoemd: het Nieuw-Schoonebeekerveld nabij de straatweg van Nieuw-Schoonebeek naar Klazienaveen	Mogelijk	Het Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
2 juni 1943	Duits eenmotorig jachtvliegtuig maakt een noodlanding in het Nieuw-Schoonebeekerveld. Locatie: het grasveld gelegen achter woning D.30b.	Mogelijk	Nieuw-Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
13 november 1943	Brits jachtvliegtuig neergestort te Nieuw-Schoonebeek. Het vliegtuig lag achter de woning van J.H. Wolken C183a. Er is sprake van veengrond en het vliegtuig is nauwelijks geheel in de grond verdwenen. Tevens Brits jachtvliegtuig neergestort in het Schoonebeekerveld op ca. 3 kilometer afstand van de Rijksgrens	Mogelijk	Nieuw-Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
Nacht van 1 op 2 januari 1944	Vermoedelijk Britse Lancaster brandend neergestort te Nieuw-Schoonebeek, ca. 200 meter van de Duitse grens en ca. 700 meter van de Schoonebeekerstraatweg. Tevens in deze omgeving vier bommen ontploft waardoor de woning Nieuw-Schoonebeek C35a zeer zwaar werd beschadigd, enkele andere panden iets minder zwaar beschadigd	Nee	De aangegeven locatie ligt ten westen van het analysegebied.
3 januari 1944	Brits vliegtuig neergestort te Nieuw-Schoonebeekerveld	Mogelijk	Nieuw-Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
10 februari 1944	Duits jachtvliegtuig brandend neergestort in het Nieuw-Schoonebeekerveld. Het toestel bevindt zich geheel onder het veen	Mogelijk	Nieuw-Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
15 april 1944	Een jachtvliegtuig 'type G1' kwam laag overvliegen uit de richting Duitsland. Vliegtuigbeschieting kudde schapen in het	Mogelijk	Het Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.

	Nieuw-Schoonebeekerveld. Een getuige bevond zich op dat moment in het Nieuw-Schoonebeekerveld, op ca. één kilometer afstand van de boerderij van G.H. Wolken Nieuw Schoonebeek C.165. Het vliegtuig vuurde op ca. 200 meter afstand van hem op de schapen. Het zou een jachtvliegtuig van het type G1 zijn geweest. N.B. de G1 is een Nederlands Fokker vliegtuig dat in de meidagen van 1940 werd ingezet, het betreft dus geen Brits toestel, maar mogelijk een Amerikaanse P-38		
16 augustus 1944	In de gemeente Schoonebeek zijn boven buurtschap De Beek 200 staafbrandbommen afgeworpen, alsmede twee fosforbrandbommen die allen explodeerden. Deze bommen werden over een lengte en een breedte van ieder ca. 500 meter verspreid met als middelpunt de boerderij van Hendrik Kolenbrander A.196 te Oud-Schoonebeek	Nee	De aangegeven locaties liggen buiten de grenzen van het analysegebied
8 mei 1944	Brandbom van klein formaat gevallen bij de Rooms-Katholieke Kerk van Nieuw-Schoonebeek, op het naast de kerk liggende grindpad. De gevulde brandbom had een gewicht van ca. twee kilo.	Nee	De aangegeven locatie ligt niet in het analysegebied.
Nacht van 18 op 19 september 1944	Een vliegtuig van onbekende nationaliteit heeft in het Nieuw-Schoonebeekerveld twee bommen afgeworpen. Hierdoor werden enige woningen licht beschadigd.	Mogelijk	Het Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
3 februari 1945	Vliegtuigen hebben met 'machineweervuur' geschoten op enige personen te Nieuw-Schoonebeek. Zij bevonden zich voor een woning op de openbare weg. Bovendien werden twee paarden gespannen voor een wagen met turf doodgeschoten	Mogelijk	Niet vermeld wordt voor welke woning de slachtoffers zich bevonden. Nieuw-Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
Nacht van 12 op 13 maart 1945	Twee bommen afgeworpen en geëxplodeerd in de omgeving van het gemeentehuis te Oud-Schoonebeek	Nee	De aangegeven locatie ligt buiten de grenzen van het analysegebied.
24 maart 1945	Een Brits vliegtuig neemt een doel bij Sluis II onder vuur	Nee	De aangegeven locatie ligt buiten de grenzen van het analysegebied.

2.5.2 Aangetroffen / geruimde CE en oorlogsschade

In het onderstaande overzicht zijn gegevens met betrekking tot CE en oorlogsschade opgenomen.

Datum	Gebeurtenis (selectie gemeente Emmen)	Relevant	Motivatie
28 mei 1946	Er bevinden zich vier motoren in het veen aan de Noordersloot, ongeveer 300 meter vanaf kruispunt Noordersloot-Laardijk. Een gedeelte van een vleugel ongeveer 300 meter oostelijker	Nee	Er wordt geen melding gemaakt van de aanwezigheid van CE
6 maart 1976	Emmer-Courant d.d. 6 maart 1976. Afgelopen weekeinde werden in het veengebied bij Weiteveen wrakstukken van een Amerikaanse B-17 bommenwerper gevonden die daar op 6 maart 1944 was neergestort. Er werden hier mitrailleurs gevonden en meegenomen door souvenirjagers	Mogelijk	De omschrijving 'Weiteveen' is erg globaal. Het betreft mogelijk het analysegebied.
1977	Wrakstukken van een vliegtuig ontdekt bij het leggen van leidingen voor de NAM	Nee	De locatieomschrijving is te globaal.
1982	Aan Westra's Dijk nabij de provinciale weg S13 naar het Duitse Meppen resten van een	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (selectie gemeente Emmen)	Relevant	Motivatie
	Brits oorlogsvliegtuig gevonden. Waarschijnlijk betreft het een viermotorige Lancaster. N.B. er wordt in een ander artikel gesproken over een vliegtuigberging nabij het tuinbouwcentrum te Klazinaveen. Dit betrof een Lancaster, waarvan o.a. fosforbommen en brandbommen werden aangetroffen (4 lb. en 30 lb.)		

2.6 Nieuwsberichten

2.6.1 AVG collectie en Koninklijke Bibliotheek

De collectie CE gerelateerde nieuwsberichten is in het AVG bedrijfsarchief is geraadpleegd, alsmede de oude krantencollectie bij de Koninklijke Bibliotheek. Er werden geen berichten gevonden die betrekking hebben op het analysegebied.

2.7 Explosieven Opruimings Dienst (EOD)

2.7.1 Collectie ruimrapporten

De EOD houdt sinds 1970 heeft meldingen van aangetroffen CE bij. Deze meldingen zijn tot 1992 als melding opdracht en ruim rapport (MORA) en na 1992 als uitvoeringsopdracht (UO) gearchiiveerd. AVG heeft het overzicht van relevante MORA's en UO's van Emmen, Klazinaveen, Schoonebeek en Zwartemeer opgevraagd. Er is in deze overzichten een melding geregistreerd welke mogelijk een relatie heeft met het analysegebied.

MORA / UO	Locatie	Vondst	Relevant	Motivatie
19841983	Weiteveen (Veenderij)	3 bommen 20lb AM-M41 met schokbuis AN-M110 niet gewapend, 1 restant cluster AM-M111	Mogelijk	Weiteveen is onderzoeksgebied

2.8 Collectie mijnenkaarten

De collectie mijnenveldkaarten van de EOD werd in kader van dit vooronderzoek geraadpleegd. Dit geldt ook voor de collectie mijnenveld leg- en ruimrapporten. Er lagen geen gedocumenteerde mijnenvelden in het onderzoeksgebied.

2.9 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Het NIMH in Den Haag beheert collecties over de geschiedenis van de Nederlandse krijgsmacht in binnen- en buitenland vanaf de Tachtigjarige Oorlog tot heden. In dit archief is een groot aantal collecties met betrekking tot de landmacht, luchtmacht en marine ondergebracht.

2.9.1 Collectie Duitse verdedigingswerken

De collectie 'Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen', ook wel bekend als de '575-serie', is opgebouwd uit inlichtingenrapporten, plattegronden en verordeningen van zowel de Duitse bezettingsmacht als van het verzet / Bureau Inlichtingen te Londen. Deze zes meter lange collectie bestaat onder andere uit afwikkelingen van de Genie, inlichtingen van de illegaliteit, kaarten van inundaties, gegevens betreffende Duitse mijnevelden, Britse en Duitse kaarten, telegrammen en Duitse voorschriften.

Er werd in de inventaris van de '575 serie' gezocht op de trefwoorden Zwartemeer, Klazienaveen, Bargerveen, Oosterveen en Nieuw-Schoonebeek. Dit heeft niet geresulteerd in relevante vermeldingen.

2.10 Provinciaal archief / Drents Archief Assen

2.10.1 Militair Gezag

Het Militair Gezag was verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de in april 1945 bevrijde provincie Drenthe. In dit archief werden de volgende inventarisnummers geraadpleegd:

Districts Militair Commissaris van Emmen, 1945. Toegang 0146. Drents Archief Assen	Periode
1 Verslag Militaire Commissaris en weekverslagen van de gemeenten in het district	1945
10 Correspondentie inzake graven van geallieerde en Duitse militairen	1945
16 Correspondentie betreffende documentatiegegevens van Duitsers en NSB-ers	1945
19 Processen-verbaal, rapporten en correspondentie betreffende politionele aangelegenheden	1945
20 Instructie en correspondentie betreffende brandweer en luchtbescherming	1945
21 Mijnopruiming, aangifte van mijnevelden en opslagplaatsen munitie	1945
33 Kopie van een rapport opgemaakt door Lt.Col. J. Yates, S.O. 1 P. Det. C.A. aan de SHAEF Mission	1945
36 Correspondentie over gebouwen en woningen, inzake huisvesting NSB-kinderen en geallieerde troepen	1945
37 Correspondentie over goederen afkomstig van de Organisation Todt, de Duitse Wehrmacht of NSB-ers (oorlogsbuit)	1945
42 Correspondentie betreffende steun aan oorlogsslachtoffers en kinderruitzending	1945
51 Correspondentie betreffende militaire aangelegenheden	1945

Het archiefonderzoek resulteerde niet in relevante vermeldingen met betrekking tot het analysegebied.

2.11 Nationaal archief

Het Nationaal Archief is de grootste openbare archiefinstelling in Nederland. Het Nationaal Archief is formeel gezien een Algemeen Rijksarchief, waar onder het archief van de Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, periode 1937-1946 is opgenomen. Dit betreft meldingen en processen-verbaal van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten, periode 1941-1943. De in dit archief aanwezige bronnen bevatten gegevens over onder andere bombardementen, noodafworpen en vliegtuigbeschietingen.

2.11.1 Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen

In het archief van de Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, periode 1937-1946, zijn meldingen en processen-verbaal van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten opgenomen. Het

betreft gegevens betreffende de luchtoorlog in o.a. de provincie Overijssel. De in dit archief aanwezige bronnen bevatten gegevens over onder andere bombardementen, noodafworpen en vliegtuigbeschietingen. Het volgende inventarisnummer werd geraadpleegd:

2.04.53.15. Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946. Nationaal Archief 's-Gravenhage	Inventarisnummer
Meldingen en processen -verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde Luchtactiviteiten. Drenthe	71

Er bevinden zich in bovenstaand inventarisnummer geen relevante documenten met betrekking tot het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946)	Relevant	Motivatie
16 juni 1941	Lege bus met opschriften gevonden aan de noordzijde van het Kanaal A van het waterschap, ter hoogte van het perceel kadastraal sectie A-6182, in de nabijheid van de kromming van het kanaal in noordelijke richting	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
Nacht van 5 op 6 juli 1941	Vier brisantbommen neergekomen in het veld te Nieuw-Schoonebeek. Deze bommen waren ter plaatse van inslag ontploft. De bomtrechters, gelegen op ca. 600 meter afstand van de straatweg te Nieuw-Schoonebeek, hadden een bovenmiddellijn van ca. 10 meter en waren ongeveer 3 meter diep. In de omtrek daarvan geen onontploffte bommen gevonden. N.B. als locatie wordt genoemd: het Nieuw-Schoonebeekerveld nabij de straatweg van Nieuw-Schoonebeek naar Klazienaveen	Mogelijk	Het Schoonebeekerveld ligt gedeeltelijk in het analysegebied.
26 november 1941	20 brandbommen afgeworpen in het Westeinde van Oud-Schoonebeek	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
26 november 1941	Twee brisantbommen afgeworpen en ontploft in een weiland van het Griendsveenkanaal te Schoonebeek	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
26 november 1941	Te Oud-Schoonebeek ongeveer 400 meter ten noorden van de straatweg Oud Schoonebeek-Coevorden en 400 meter ten oosten van de gemeentegrens Schoonebeek-Coevorden zijn drie brisantbommen en ruim honderd brandbommen neergekomen. De brisantbommen zijn ontploft en ook het merendeel van de brandbommen. Het gebied waar de bommen zijn gevallen is ongeveer 2 kilometer lang en 75 meter breed. N.B. dit moet een samenvatting betreffen van de twee voorgaande meldingen.	Nee	De genoemde locaties hebben geen betrekking op het analysegebied.
21 december 1941	Britse bommenwerper maakt een noodlanding op een weiland van de landbouwer Gijlers te Oud-Schoonebeek, Oosteinde. Het toestel werd gedeeltelijk vernield. In het toestel bevinden zich enige niet ontplofte bommen	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.
21 december 1941	Een tweemotorige Britse bommenwerper heeft wegens motorstoring een noodlanding gemaakt te Oud-Schoonebeek (Oosteinde). Locatie van neerkomen: uit Duitse richting op een perceel weiland, ca. 250 meter vanaf de straatweg Oud Schoonebeek – Nieuw Schoonebeek, ca. 50 meter vanaf de Duits-Nederlandse grens. Het vliegtuig was ernstig beschadigd. Het vliegtuig kwam terecht tegen de	Nee	De genoemde locatie heeft geen betrekking op het analysegebied.

Datum	Gebeurtenis (bron: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946)	Relevant	Motivatie
	bovengrondse leiding van het electriciteitsnet en tegen twee langs de weg staande bomen		
31 maart 1943	Bominslagen nabij schuilplaatsen. De trechters waren 6 à 7 meter beneden straathoogte	Nee	De locatievermeldingen zijn te globaal.

2.12 Semi Statische Archiefdiensten Ministerie van Defensie (SSA)

Het SSA in Rijswijk beheert de archieven van het Ministerie van Defensie voordat deze aan het Nationaal Archief worden overgedragen. In dit archief zijn bronnen met betrekking tot naoorlogse CE-ruiming door de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst en de Mijn Opruimings Dienst ondergebracht. Het betreft documenten uit de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog: een periode waarin er nog grote aantallen CE in Nederland aanwezig waren.

2.12.1 Archief Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) 1945-1947

De MMOD en de MOD waren na de Tweede Wereldoorlog in Nederland verantwoordelijk voor het opruimen van mijnen en achtergelaten CE. Het archief bestaat uit meldingen, kaarten, plattegronden en ruimrapporten betreffende locaties binnen Nederlandse gemeenten waar CE aanwezig waren. Er zijn hier geen documenten met betrekking tot het onderzoeksgebied aanwezig.

2.13 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies houdt zich bezig met de bestudering van de Eerste en Tweede Wereldoorlog, de Holocaust en hedendaagse genociden. In het archief te Amsterdam is een uitgebreide collectie oorlogsdagboeken en boeken ondergebracht. Dit archief bevat daarnaast een groot aantal foto's uit de Tweede Wereldoorlog.

2.13.1 Collecties Departement van Justitie en Generalkommissariat für das Sicherheitswesen

Bij het NIOD werden de onderstaande twee collecties geraadpleegd:

- Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k)
- Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077)

Het betrof de onderstaande inventarisnummers:

Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), NIOD	Inventarisnummer
Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet-ontplofte explosieven, 23 juni 1943 - 28 april 1944.	180
Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten.	181-185
Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen.	186
Telexberichten inzake meldingen van neergestorte geallieerde bommenwerpers, 20 - 24 februari 1944.	328
Stukken betreffende het melden van schade door bombardementen en beschietingen uit vliegtuigen, 24 februari 1944 - 31 maart 1945.	329

Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), NIOD	Inventarisnummer
Stukken betreffende het opstellen van processen-verbaal inzake bombardementen en beschietingen in verschillende gemeenten, 28 september 1944 - 31 maart 1945.	331
Proces-verbaal van de luchtbeschermingsleider inzake schade door luchtaanvallen door de geallieerden en afweergeschut van de Duitsers, 3 februari 1944.	477
Stukken betreffende het instellen van een onderzoek naar de gevolgen van luchtaanvallen, 8 oktober 1944 - 6 februari 1945.	493
Stukken betreffende het instellen van een onderzoek inzake het bombardement op 14 oktober, 17 oktober 1944.	624
Rapporten van de onderluitenant van de Marechaussee F. Meems inzake het vinden van benzinetanks, die uit een vliegtuig waren geworpen, alsmede de inslag van een granaat, 20 januari - 20 maart 1944.	642

Collectie Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077), NIOD	Inventarisnummer
Berichtgevingen betreffende neergekomen vliegtuigen, 1943.	1759

Er is in de genoemde inventarisnummers één document met betrekking tot Nieuw-Schoonebeek aanwezig.

Datum	Gebeurtenis (bron: collecties 216k en 077)	Relevant	Motivatie
13 november 1943	Er werd schieten gehoord dat vermoedelijk duidde op een luchtgevecht. Vliegtuig neergestort achter de woning van J.H. Wolken C183a te Nieuw Schoonebeek, gemeente Schoonebeek. Het vliegtuig was nagenoeg geheel in de grond verdwenen. De grond bestond ter plaatse uit veen. Het zou een 'Engelse jager van het type G1' zijn geweest (216k-184) N.B. de G1 is een Nederlands Fokker vliegtuig dat in de meidagen van 1940 werd ingezet, het betreft dus geen Brits toestel, maar mogelijk een P-38	Mogelijk	De aangegeven locatie zou zich in het analysegebied kunnen bevinden, echter: niet bekend is welk huidige straatnaamnummer C183a betreft.

3 CHRONOLOGIE RELEVANTE GEBEURTENISSEN

3.1 Inleiding en tabel chronologie

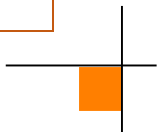
AVG heeft op basis van de gegevens in hoofdstuk 2 een overzicht van relevante gebeurtenissen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog opgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van alle op het moment van opstellen beschikbare bronnen. Deze gegevens zijn chronologisch in een tabel verwerkt. De in deze tabel verwerkte nummering correspondeert met de in de feitenkaart verwerkte feiten en in de bodembelastingkaart afgebakende verdachte gebieden (indien van toepassing).

DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
Nacht van 5 op 6 juli 1941	Vier brisantbommen neergekomen in het veld te Nieuw-Schoonebeek. Deze bommen waren ter plaatse van inslag ontploft. De bomtrechters, gelegen op ca. 600 meter afstand van de straatweg te Nieuw-Schoonebeek, hadden een boven middellijn van ca. 10 meter en waren ongeveer 3 meter diep. In de omtrek daarvan geen ontplofte bommen gevonden. N.B. als locatie wordt genoemd: het Nieuw-Schoonebeekerveld nabij de straatweg van Nieuw-Schoonebeek naar Klazienaveen	2.11, 2.5.1	Nationaal Archief, Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, er wordt gesproken over gedetoneerde bommen	1	--
5 februari 1942	Tweepersoons Duits lestoestel heeft een noodlanding gemaakt in het Amsterdamscheveld II onder Klazienaveen, ca. 650 meter ten zuiden van de 'Noordersloot'. Het vliegtuig was onbeschadigd	2.5	Gemeentearchief Emmen	Nee, het betreft een noodlanding	--	--
2 juni 1943	Duits eenmotorig jachtvliegtuig maakt een noodlanding in het Nieuw Schoonebeekerveld. Locatie: het grasveld gelegen achter woning D.30b.	2.5.1	Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, het betreft een noodlanding	--	--
13 november 1943	Er werd schieten gehoord dat vermoedelijk duidde op een luchtgevecht. Vliegtuig neergestort achter de woning van J.H. Wolken C183a te Nieuw Schoonebeek, gemeente Schoonebeek. Het vliegtuig was nagenoeg geheel in de grond verdwenen. De grond bestond ter plaatse uit veen. Het zou een 'Engelse jager van het type G1' zijn	2.13, 2.5.1	NIOD, collectie Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k) Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, het is niet bekend waar het perceelnr. C183a destijds lag. Daarmee is deze melding te globaal	--	--

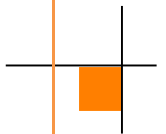
¹ FK = Feitenkaart

² CE BBK = CE Bodembelastingkaart

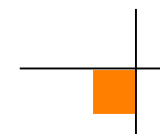

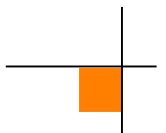
DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	geweest (216k-184) N.B. de G1 is een Nederlands Fokker vliegtuig dat in de meidagen van 1940 werd ingezet. Het betreft hier geen Brits toestel, maar een Amerikaanse P38					
18/19 november 1943	Lancaster III, 101 Squadron, crashed Schoonebeekerveld sse of Emmen. Serial LM370	2.2	Studiegroep Luchtoorlog crashdatabase website	Nee, het Schoonebeekerveld is groot en er wordt geen exacte locatie opgegeven	2	--
1/2 januari 1944	Lancaster III, 405 Squadron, crashed at Nieuw Schoonebeek	2.2	Studiegroep Luchtoorlog crashdatabase website	Nee, er wordt geen exacte locatie opgegeven	3	--
3 januari 1944	Brits vliegtuig neergestort te Nieuw-Schoonebeekerveld	2.5.1	Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, er wordt geen exacte locatie opgegeven	4	--
10 februari 1944	Duits jachtvliegtuig brandend neergestort in het Nieuw-Schoonebeekerveld. Het toestel bevindt zich geheel onder het veen / Fw 190 crashed, serial 430669, crashed Nieuw Schoonebeek	2.2, 2.5.1	Studiegroep Luchtoorlog crashdatabase website Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, er wordt geen exacte locatie opgegeven	5	--
6 maart 1944	B-17 neergestort te Schoonebeekerveld / B-17, serial 42-40054, crashed Schoonebekerveld south of Zwartemeer	2.5	Studiegroep Luchtoorlog crashdatabase, website Gemeentearchief Emmen	Nee, er wordt geen exacte locatie opgegeven	6	--
6 maart 1944	'Suzy Sag Titz' crashed along Dommerskanaal in the Schoonebekerveld 2 km north of Nieuw-Schoonebeek. Serial 42-31135	2.2	Studiegroep Luchtoorlog crashdatabase website	Nee, alhoewel het Dommerskanaal door het onderzoeksgebied loopt, is het niet bekend exact waar dit vliegtuig is neergestort	7	--
15 april 1944	Een jachtvliegtuig 'type G1' kwam laag overvliegen uit de richting Duitsland. Vliegtuigbeschieting kudde schapen in het Nieuw-Schoonebeekerveld. Een getuige bevond zich op dat moment in het Nieuw-Schoonebeekerveld, op ca. één kilometer afstand van de boerderij van G.H. Wolken	2.5.1	Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, het is niet bekend waar de kudde schapen is beschoten en of het boordwapen of boordkanonnen betrof.	8	--

DUITSE BEZETTING						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK ¹	Nr .CE BBK ²
	Nieuw Schoonebeek C.165. Het vliegtuig vuurde op ca. 200 meter afstand van hem op de schapen. Het zou een jachtvliegtuig van het type G1 zijn geweest. N.B. de G1 is een Nederlands Fokker vliegtuig dat in de meidagen van 1940 werd ingezet, het betreft dus geen Brits toestel, maar een P-38					
8 mei 1944	Brandbom van klein formaat gevallen bij de Rooms-Katholieke Kerk van Nieuw-Schoonebeek, op het naast de kerk liggende grindpad. De gevulde brandbom had een gewicht van ca. twee kilo.	2.5.1	Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, de RK kerk te Nieuw-Schoonebeek ligt niet in het onderzoeksgebied	9	--
Nacht van 18 op 19 september 1944	Een vliegtuig van onbekende nationaliteit heeft in het Nieuw-Schoonebeekerveld twee bommen afgeworpen. Hierdoor werden enige woningen licht beschadigd.	2.5.1	Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, het is niet bekend exact waar de bommen zijn neergekomen en welke panden daardoor zijn beschadigd.	10	--
3 februari 1945	Vliegtuigen hebben met 'machinegeweevuur' geschoten op enige personen te Nieuw-Schoonebeek. Zij bevonden zich voor een woning op de openbare weg. Bovendien werden twee paarden gespannen voor een wagen met turf doodgeschoten	2.5.1	Gemeentearchief voormalige gemeente Schoonebeek	Nee, Nieuw-Schoonebeek is geen onderzoeksgebied.	11	-

NAOORLOGSE RUIMINGEN						
Datum	Gebeurtenis	Hoofdstuk	Bron	Bruikbaar t.b.v. afbakening	Nr . FK	Nr .CE BBK
6 maart 1976	Emmer-Courant d.d. 6 maart 1976. Afgelopen weekeinde werden in het veengebied bij Weiteveen wrakstukken van een Amerikaanse B-17 bommenwerper gevonden die daar op 6 maart 1944 was neergestort. Er werden hier mitrailleurs gevonden en meegenomen door souvenirjagers	2.5	Emmer-Courant (via gemeentearchief)	Nee, het is niet nader bekend waar exact deze vondsten zijn gedaan. Het betreft bovendien een contra-indicatie (verwijderen CE van het vliegtuig)	--	--
8 juni 1984	Inzet EOD te Weiteveen (veenderij), aangetroffen werden 3 bommen 20lb AM-M41 met schokbuis AN-M110 niet gewapend, 1 restant cluster AM-M111	2.7.1	EOD archief	Nee, er wordt behalve de verwijzing 'Weiteveen (veenderij)' geen opgave gedaan waar exact de CE's zijn geruimd. Men vermeldt alleen dat het bij graafwerkzaamheden was.	UO nr. 19841983	--
2016	Door ARCADIS Nederland BV aangeleverde kaart met daarop weergegeven de crashlocatie van een Duits vliegtuig. Op ca.75 meter afstand van dit punt is de vermoedelijke inslaglocatie waargenomen op een luchtfoto d.d.16 juli 1945	2.4.2	Luftbilddatenbank, Staatsbosbeheer, ARCADIS Nederland	Ja, rondom de op de luchtfoto waargenomen vermoedelijke crashlocatie is een straal van 20 meter getrokken. Dit is het CE verdachte gebied. Geadviseerd wordt om vanuit het hart van dit CE verdachte gebied naar buiten toe te detecteren totdat de crashlocatie is gelokaliseerd	12 (kaart), 13 (luchtfoto)	1

4 BEOORDELING BRONNENMATERIAAL

4.1 Indicatie van CE in het onderzoeksgebied

Er is in de meidagen van 1940 geen sprake geweest van grondgevechten in het analysegebied.

Er was in de periode voorafgaand aan de bevrijding door de geallieerden geen sprake van grondgevechten in het analysegebied.

Er waren geen militaire objecten in het analysegebied aanwezig.

Er is een vermoedelijke crashlocatie in het onderzoeksgebied bekend; het onderzoeksgebied heeft geleden onder gevechtshandelingen.

Op basis van de beschikbare feiten is er een indicatie beschikbaar waaruit blijkt dat er mogelijk CE in het onderzoeksgebied aanwezig zijn.

4.2 Leemten in kennis bronnenmateriaal

- Bij een historisch onderzoek kan nooit een volledig overzicht van alle bronnen worden verkregen. Er is bij dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een bronneselectie
- Luchtfoto's van de Royal Air Force geven doorgaans een betrouwbare indicatie voor wat betreft de vraag of er mogelijk CE in het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Luchtfoto's geven altijd een momentopname weer. Er kunnen vòòr, na en tussen verschillende opnamedata CE in het onderzoeksgebied terecht zijn gekomen. Het is, vanwege getroffen camouflagemaatregelen, maar zeer de vraag of alle geschutopstellingen etc. op luchtfoto's kunnen worden teruggevonden
- De ruimrapporten van de EOD kennen hun beperkingen, voor wat betreft de nauwkeurigheid van de vindplaatsbeschrijvingen. Het is niet altijd mogelijk om exact aan te geven waar de CE werden aangetroffen. Deze munitie is bovendien geruimd. Dergelijke beperkingen zijn er ook bij andere geraadpleegde bronnen, zoals bijvoorbeeld documenten uit de gemeentearchieven. Er kan alleen een CE verdacht gebied worden afgebakend met behulp van concrete locatiebeschrijvingen. Crashlocaties/bombardementen uit de feitentabel zijn alleen globaal bekend (één uitzondering daar gelaten)

4.3 Soort, verschijningsvorm en aantallen CE

In de lijst van gebeurtenissen (hoofdstuk 3) wordt in hoofdlijnen de volgende gevechtshandeling genoemd:

- De crashlocatie van een militair vliegtuig

Voor de genoemde handeling is beoordeeld of – als gevolg van de handeling –CE in het onderzoeksgebied aangetroffen kunnen worden. Zo ja, dan is tevens beoordeeld welke van de zestien hoofdsoorten CE uit de WSCS-OCE, versie 1, in de bodem aanwezig kunnen zijn.

4.3.1 Vliegtuigcrash

Er is een militairvliegtuig in het onderzoeksgebied gecrasht. Ter plaatse van de vermoedelijke crashlocatie kunnen de volgende CE worden aangetroffen:

Soort explosief	Nationaliteit	Verschijningsvorm
Vliegtuigboordwapenmunitie	Duits	Onderdeel van vliegtuigwrak
Afwerpmunitie (alleen indien het vliegtuig zich voorafgaand aan de crash niet van zijn bommenlast had ontdaan)	Duits	Onderdeel van vliegtuigwrak

4.4 Horizontale en verticale begrenzing verdacht gebied

Dit betreft de locatie waar in de Tweede Wereldoorlog een militair vliegtuig is gecrasht. De WSCS-OCE schrijft de volgende afbakening voor:

- Crashlocatie vliegtuig. Verdacht op aanwezigheid CE vanwege de crash. Het CE verdachte gebied wordt situationeel bepaald

CE als onderdeel van een vliegtuigcrash kunnen tot een maximale conusweerstand van 10 MPa met een minimale laagdikte van 1 meter worden aangetroffen. De minimale indringingsdiepte is het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog. Ter plaatse van crashlocaties kunnen niet alleen CE, maar ook verontreinigde grond, asbest en radioactief materiaal worden aangetroffen.

Gecrashte vliegtuigen die in de Tweede Wereldoorlog aan de oppervlakte lagen werden meestal nog tijdens de oorlogsjaren afgevoerd, mede vanwege de mogelijkheid om kostbaar aluminium kunnen te hergebruiken. Er is hier echter sprake van minder toegankelijk veengebied.

Rondom de op een luchtfoto d.d. 1945 waargenomen vermoedelijke inslaglocatie van het vliegtuig is een buffer van 20 meter getrokken. Dit is het CE verdachte gebied. Het CE verdachte gebied is conform de WSCS-OCE situationeel bepaald. Op een door ARCADIS Nederland aangeleverde kaart wordt gesproken over de crashlocatie van een Duits vliegtuig. Het betreft hier vermoedelijk een FW-190 vliegtuig dat daar op 10 februari 1944 is gecrasht.

5 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

5.1 Conclusie

AVG heeft in opdracht van ARCADIS Nederland BV een vooronderzoek CE uitgevoerd ter plaatse van het onderzoeksgebied 'Weiteveen'.

Op basis van de beoordeling van de feiten van het vooronderzoek is geconcludeerd dat er een indicatie is voor de mogelijke aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied.

De volgende gevechtshandeling heeft in het onderzoeksgebied plaatsgevonden:

- Een vliegtuigcrash

Het onderzoeksgebied is gedeeltelijk verdacht op CE. Het verdachte gebied is horizontaal afgebakend op de CE-bodembelastingkaart (zie bijlage 6.5).

De verticale afbakening van het CE verdachte gebied wordt als volgt gedefinieerd:

Vliegtuigcrash:

- Maximale indringingsdiepte: tot een maximale conusweerstand van 10 MPa met een minimale laagdikte van 1 meter
- Minimale indringingsdiepte: het maaiveld uit de Tweede Wereldoorlog

5.2 Advies vervolgtraject

AVG adviseert ARCADIS Nederland BV om tot opsporing van CE over te gaan. Het CE onderzoek maakt onderdeel uit van de opsporingsfase die in paragraaf 6.6 van de WSCS-OCE is beschreven. De opsporingsfase omvat het geheel van organisatie en uitvoering, achtereenvolgens: werkvoorbereiding, detecteren, interpreteren, lokaliseren, laagsgewijs ontgraven en identificeren van de vermoede explosieven, tijdelijk veiligstellen van de situatie tot aan overdracht aan de EOD en proces-verbaal van oplevering aan de opdrachtgever en Bevoegd Gezag.

Om een gedegen detectieonderzoek te kunnen uitvoeren dient het opsporingsgebied goed beloopbaar en vrij van obstakels te zijn. Dat wil zeggen dat alle bovengrondse obstakels, zoals hekwerk, begroeiing en gewas voor aanvang van de detectie moet zijn verwijderd. Na het verwijderen van de bovengrondse obstakels kan de locatie worden gedetecteerd. Bomen en begroeiing dienen boven het maaiveld te worden gerooid/gesnoeid.

Indien een analoge detectie wordt uitgevoerd dienen alle verdachte objecten die worden gedetecteerd en waarvan de meetwaardenovereenkomsten vertonen met mogelijk aanwezige CE in kaart worden gebracht door de locatie door middel van GPS in te meten. Bij deze vastlegging dient tevens de vermoedelijke diepte te worden vastgelegd.

Bij het uitvoeren van een computerondersteunde detectie wordt de data vastgelegd in een datalogger. De data wordt na de detectie uitgelezen in een speciaal hiervoor ontworpen softwareprogramma.

De hoeveelheid te benaderen objecten kan pas worden bepaald na het uitvoeren van de detectie. De uit de detectie aangemerkte verdachte objecten worden uitgezet in het opsporingsgebied met behulp van GPS. Deze punten worden vervolgens handmatig en indien nodig machinaal benaderd. Aangetroffen objecten worden vervolgens geïdentificeerd en indien nodig veiliggesteld.

Een aantal crashlocaties/bombardementen die in de feitentabel genoemd worden, is alleen globaal bekend. Een aantal van deze vermeldingen zou betrekking kunnen hebben op het analysegebied.

AVG adviseert ARCADIS Nederland BV derhalve om tevens de volgende vervolgstap te zetten:

- Probeer getuigen/locatiedeskundigen in de omgeving op te sporen. Zij kunnen mogelijk (redelijk) exacte locaties van vliegtuigcrashes aangeven. Leg deze gegevens vervolgens vast door middel van een proces-verbaal
- Bij verkregen concrete locatievermeldingen betreffende het analysegebied kan het vooronderzoek hierop worden aangepast

6 BIJLAGEN

6.1 Bronnenlijst

6.1.1 Archieven

- Archief AVG
- Archief Explosieven Opruimings Dienst Soesterberg / Semi Statische Archief Diensten Rijswijk
- Gemeentearchief Emmen
- Universiteit Wageningen, afdeling Speciale Collecties
- Kadaster Zwolle
- Koninklijke Bibliotheek 's-Gravenhage
- Nederlands Instituut voor Militaire Historie 's-Gravenhage
- Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie Amsterdam
- Luftbilddatenbank Estenfeld
- Provinciaal Archief/Drents Archief Assen

6.1.2 Literatuur

- H. Amersfoort / P. Kamphuis (red.), *Mei 1940. De strijd op Nederlands Grondgebied* ('s-Gravenhage 2005)
- R. Flamand, J.H. Jansen, *Operatie Amherst. Franse para's vchten in Drenthe, april 1945* (Amsterdam 2002)
- A.A. Jansen, *Wespennest Leeuwarden. De geschiedenis van de strijd van de Duitse nachtjagers en geallieerde luchtmachten boven Noord-Nederland in de jaren 1940-1945. Deel 1, 2 en 3* (Baarn 1976-1978)
- C.Klep / B. Schoenmaker (red.), *De bevrijding van Nederland 1944 – 1945. Oorlog op de flank* (Den Haag 1995)
- V.E. Nierstrasz, *De territoriale verdediging van de noordelijke provinciën* ('s-Gravenhage 1952) – onderdeel van 'de groene serie'
- B.C. de Pater/ B. Schoenmaker e.a., *Grote Atlas van Nederland 1930-1950* (2006)
- O.J. Siersema / V.E. Nierstrasz, *De stelling van Den Helder. Mei 1940* ('s-Gravenhage 1960) – onderdeel van 'de groene serie'
- G.J. Zwanenburg, *En nooit was het stil....Kroniek van een Luchtoorlog. Deel 1 & 2.*(Den Haag 1990/1992)

6.1.3 Websites

- <http://www.avg.eu>
- <http://www.explosievenopsporing.com>
- <http://www.explosievenopsporing.nl>
- <http://www.rafmonument.nl>
- <http://verliesregister.studiegroepvluchtoorlog.nl/zoek-Locatie.php>

6.2 Certificaat WSCS-OCE

AVG Explosieven Opsporing Nederland

te Waalwijk
KvK: 12029421

heeft aangetoond dat het managementsysteem en de verrichtte werkzaamheden voldoen aan het:

Systemcertificaat

Opsporen Conventionele Explosieven WSCS-OCE: 2012, versie 1

Het bedrijf voldoet daarmee aan de in de bovengenoemde werkveldspecifieke certificatieschema vastgelegde eisen ten aanzien van:

Deelgebied A: Opsporing (inclusief vooronderzoek)
Deelgebied B: Civieltechnisch Opsporingsproces

Evaluatie van het managementsysteem heeft plaatsgevonden volgens het certificatiereglement van TÜV Nederland.

Deze certificatie is onderworpen aan een jaarlijkse evaluatie door TÜV Nederland.

Registratienummer: 13380/11.1
Ingangsdatum: 15-12-2015
Certificaat geldig tot: 15-12-2018
Datum eerste certificaat: 15-12-2006

Managing Director
Dhr. E.W.A.C. Franken

TÜV Nederland
De Waal 21 C
5684 PH Best
T: +31 (0) 499 – 339 500
F: +31 (0) 499 – 339 509
E: info@tuv.nl
W: www.tuv.nl

1 / 1

6.3 Richtlijnen WSCS-OCE afbakening verdachte gebieden

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Verdedigingswerk	Groepering van wapenopstellingen en/of geschutsopstellingen, rondom afgezet met een versperring (bijvoorbeeld weerstandskern of steunpunt).	x		Het grondgebied binnen de grenzen van het verdedigingswerk is verdacht. De grenzen worden bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Wapenopstelling	Opstelling van handvuurwapen, machinegeweer of andere (semiautomatisch) wapen, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		Locatie van de wapenopstelling.
Geschutopstelling (statisch en mobiel)	Locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	x		25 meter rondom het hart van de geschutopstelling, maar niet verder dan een eventueel aangrenzende watergang.
Munitieopslag in open veld	Locatie van munitievoorraad in het open veld, niet zijnde binnen een verdedigingswerk.	x		Locatie van de veldopslaglocatie.
Loopgraaf	Militaire loopgraaf	x		Het gebied binnen de contouren van de loopgraaf is verdacht, bij voorkeur bepaald aan de hand van georefererde luchtfoto's.
Tankgracht of -geul	Een diepe (al dan niet droge) gracht of geul met steile wanden, aangebracht om pantservoertuigen tegen te houden.		x	Niet verdacht, tenzij er aanwijzingen zijn dat er mogelijk munitie in gedumpt is.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD géén landmijnen aangetroffen.		x	n.v.t.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD, of bij na-oorlogse activiteiten landmijnen aangetroffen.	x		De grenzen zoals aangegeven in het ruimrapport.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld, waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd.		x	n.v.t.
Mijnenveld	Geregistreerd mijnenveld waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Niet alle volgens het mijnenlegrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Geen feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	x		De grenzen zoals aangegeven in het mijnenlegrapport en/of ruimrapport.
Mijnenveld	Mijnenlegrapport aanwezig. Niet alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.		x	n.v.t.
Versperringen	Versperringen, zoals strandversperringen en drakentanden.		x	Tenzij er indicaties zijn dat CE onderdeel uitmaken van de versperring.
Infrastructuur zonder geschutsopstelling of munitievoorraad	Militaire werken zoals woononderkomen of werken met een burgerdoel zoals schuilbunker.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Schuilloopgraaf	Loopgraaf voor burgerbevolking om in te schuilen.		x	n.v.t.
Kampementen	Grondgebied met onderkomens zoals tenten.		x	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van munitieopslag of nabijverdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Mangat	Gat in grond met schuilfunctie, niet in gebruik genomen als schuttersput.		x	n.v.t.
Vernielingslading	Locatie van aangebrachte vernielingslading.	x		Locatie van de vernielingslading.
Artillerie-, mortier- of raketbeschieting	Gebied dat is beschoten door mobiel of vast geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudig) raketwerpersysteem.	x		Situationeel te bepalen.
Raketbeschieting inslagenpatroon bekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Inslagpunt blindganger, zijnde een vliegtuigbom	Vliegtuigbom die niet in werking is getreden.			Te bepalen volgens rekenmethode waarin ten minste rekening wordt gehouden met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem. Op basis van in ieder geval deze vijf parameters wordt berekend tot welke diepte CE theoretisch kunnen indringen en hoever de maximale horizontale verplaatsing is.

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Crashlocatie vliegtuig	Aanwezigheid van CE vanwege de crash.	x		Situatoneel te bepalen.
Krater van gedetoneerde incidentele luchtafweergranaat	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een incidentele luchtafweergranaat bevindt.		x	Tenzij er indicaties zijn dat het geen incidentele luchtafweergranaat betreft.
Inslagpunt van een V-1 wapen	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V-1 wapen.	x		15 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke horizontale verplaatsing onder de grond.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-1 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-1 wapen bevindt.	x		50 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke aanwezigheid van explosieve componenten.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerd V-2 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V-2 wapen bevindt.	x		Situatoneel te bepalen.
Dumplocatie van munitie en/of toebehoren	Dumplocatie van CE en/of toebehoren in landbodem of op waterbodem.	x		Locatie van de dump en afbakening verder situatoneel te bepalen, bijvoorbeeld dumping in stilstaand of stromend water.
Ongecontroleerde (massa)explosie	(Sympathische) detonatie van een explosieven voorraad zoals ontploffing munitieopslag of munitie trein.	x		Situatoneel te bepalen
Vernietigingslocatie voor CE	Eén of meerdere springputten.	x		De contouren van de springputten ¹ en afbakening verder situatoneel te bepalen, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventuele uitgeworpen CE buiten deze contouren.
Vernielingslading (in werking gesteld)	Locatie van in werking gestelde vernielingslading, waarbij de mogelijkheid bestaat op het aantreffen van niet (geheel) gedetoneerde springlading(en).	x		Locatie waar de vernielingslading in werking is gesteld en afbakening verder situatoneel te bepalen.
Tapijtbombardement	Gebied dat is getroffen door een bombardement met middelzware en/of zware bommenwerpers, met als doel om schade aan te richten over een groot gebied.	x		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon ¹ wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Duikbombardement op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel ²³ .
Duikbombardement op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 91 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ²⁴ .
Raketbeschieting op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 108 meter gemeten vanuit het hart van het doel ²⁵ .
Raketbeschieting op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn of treinstel op deze spoorlijn te treffen.	x		Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 80 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ²⁶ .

¹ Verzameling van de locaties van inslagen van één bepaald toestel of één bepaald bombardement.

² Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen.

³ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 119 meter neer is gekomen en de maximaal gemeten afstand t.o.v. het doel 181 meter was.

⁴ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 46 meter neer is gekomen en de maximaal afstand t.o.v. het doel 91 meter was.

⁵ De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel (gebouwen) waarbij opgemerkt moet worden dat de gemiddelde spreiding van de raketten t.o.v. het middelpunt van een salvo 69 meter was, en dat de gemiddelde afstand van het middelpunt van een salvo t.o.v. het doel 39 meter was.

⁶ De genoemde afstand is de maximale afstand gemeten n.a.v. luchtfoto-interpretatie.

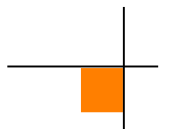
Bijlage 4: Eisen te stellen aan materieel

Indien bij het benaderen van CE gebruik wordt gemaakt van materieel dient deze te voldoen aan de onderstaande eisen:

- De naar de graafbak gerichte ruiten zijn voorzien van 33 mm Lexguard materiaal, of een daaraan minimaal gelijkwaardige voorziening. Deze voorziening kan zijn aangebracht door de ruiten te vervangen of door het aanbrengen van een voorzetruiet. Indien voorzetruiten worden toegepast dienen de originele ruiten te zijn vervangen door 8 mm Lexan materiaal, of een daaraan minimaal gelijkwaardige voorziening.

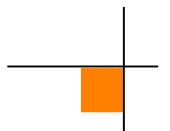
6.4 Presentatiekaart verzamelde historische feiten

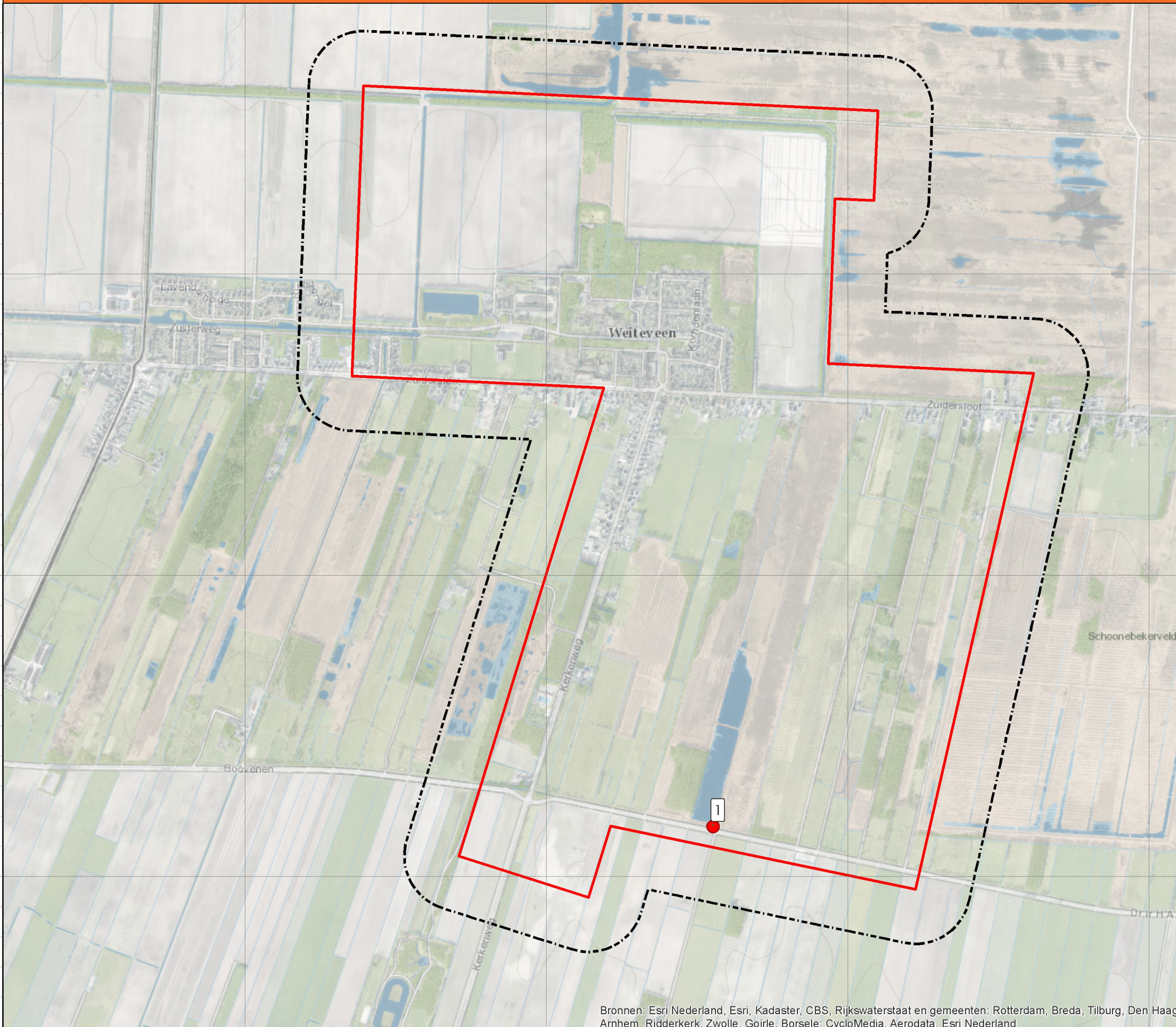

6.5 CE-bodembelastingkaart (verdacht gebied)

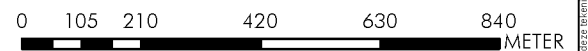

BODEMBELASTINGKAART - WEITEVEEN

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Analysegebied
- Verdacht gebied vliegtuigcrash

AVG
AVG Explosieven Opsporing Nederland
Postbus 160
6590 AD Genneep

Bodembelastingkaart
Conventionele Explosieven

Gemeente Emmen
Weiteveen

Opdrachtgever:
ARCADIS
ARCADIS NEDERLAND BV
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch

Projectnummer: 1562076
Tekeningnummer: BK1
Formaat: A3
Getekend: Paul Gieben
Datum: 21-01-2016
Voor akkoord:
Menno Abbe

Bronnen: Esri Nederland, Esri, Kadaster, CBS, Rijkswaterstaat en gemeenten: Rotterdam, Breda, Tilburg, Den Haag, Arnhem, Ridderkerk, Zwolle, Goirle, Borsele; CycloMedia, Aerodata, Esri Nederland

Deze tekening is eigendom van AVG Explosieven Opsporing Nederland. Het is de opdrachtgever vrij te kopiëren en te verspreiden. Van deze tekening mag niet worden gereproduceerd of verspreid zonder toestemming van AVG Explosieven Opsporing Nederland. ©2016